

<https://ssoss.ui.ac.ir/?lang=en>

Strategic Research on Social Problems

E-ISSN: 3041-8623

Vol. 13, Issue 2, No.45, Summer 2024, pp. 1-22

Received: 22.02.2024 Accepted: 12.05.2024

Research Paper

The Decision-Making Process of Men Applying for Divorce: A Narrative Perspective

Zeinab Saboohi Golkar

Ph.D. candidate in Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
zeinab.saboohi98@gmail.com

Hossein Afrasiabi *

Associate professor in Sociology, Faculty of Social Sciences, Yazd University, Yazd, Iran
hafraziabi@yazd.ac.ir

Introduction:

Divorce is a social issue that exhibits a growing trend and is characterized by a process leading up to the application and implementation of the decision. Divorce can be initiated by either a man or a woman, resulting in three types of divorce requests: the man's request for divorce, the woman's request for divorce, or mutual agreement to separate. The statistical data revealed that women tend to initiate divorce more frequently or opt for mutual agreement, while men obtain divorces in lesser numbers. In the context of divorce in Iran, men have legal advantages as they can initiate divorce more easily compared to women. Divorce is commonly perceived as a male-driven process as women typically lack the ability to unilaterally divorce their husbands, whereas men can divorce their wives without providing any specific reasons. Despite divorces predominantly being initiated by women or through mutual agreement, there are men, who no longer wish to continue their marital relationships, leading them to make the decision to divorce and terminate their shared lives. Consequently, researchers are prompted to inquire about the decision-making process among men and the narratives they construct surrounding their choice to pursue divorce.

Materials & Methods:

The objective of this study was to gain insights into the lived experiences of men going through divorce through storytelling with the aim of developing a cohesive narrative within a chronological framework. The research was conducted in 2023, employing a qualitative approach and utilizing the narrative analysis method. Data collection involved purposive sampling and conversational interviews were conducted with 5 men, who were in the process of divorcing. Following Riessman's categorization (2008), the narrative data analysis encompassed 4 types: thematic analysis, structural analysis, discourse analysis, and performative analysis. For this particular study, thematic analysis, specifically a combination of the methods proposed by Attride-Stirling (2001), Braun & Clarke (2006), and King & Horrocks (2010), was employed. This approach was chosen due to its step-by-step and comprehensive nature, facilitating a thorough process of thematic analysis.

Discussion of Results & Conclusion:

Through data analysis, 5 main themes were identified: 1) Instability of life, 2) Social pressures, 3) Redefinition of masculinity, 4) Assertion of rights, and 5) Charting a new path forward. These themes collectively represented the general narrative expressed by the participants. The decision-making process among the men to pursue divorce started with a sense of life instability. Prior to contemplating separation, the men experienced a series of conflicts and events that shook the stability, security, and foundation of the family. This included unmet expectations in areas, such as fidelity. In this study, infidelity emerged as the primary factor leading to divorce. Following infidelity, conflicts and arguments arose within the family and the men had certain basic expectations, such as consistent presence of their partners at home, being a mother to their child(ren), managing household chores, and establishing an emotional and sexual connection. Failure to meet these expectations, not due to the men demanding

*Corresponding author

Saboohi Golkar, Z., & Afrasiabi, H. (2024). The decision-making process of men applying for divorce: A narrative perspective. *Strategic Research on Social Problems*, 13(2), 1-22. <https://doi.org/10.22108/srsp.2024.140784.1977>

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/srsp.2024.140784.1977>

adherence to traditional gender roles, but rather the non-acceptance of these roles, intensified disputes. Over time, these issues extended beyond the home, becoming public and inviting interference from outsiders. Consequently, the public exposure of family problems diminished the men's dignity and reputation and eroded their decision-making authorities. This had led to social pressure as they had faced rejection and disapproval from their peers, friends, and acquaintances. In response to this pressure, they had sought to redefine masculinity, encompassing notions of power and their roles in the society. Some men, amidst conflicts and repeated mistakes, had associated financial independence with relinquishing payment of dowry. Thus, when the men had found themselves in a state of life instability compounded by personal and social pressures involving rejection, loss of dignity, and interference from others, the primary brakes on their decision-making—dowry and child custody—were

removed. The dowry brake referred to either fulfilling or renouncing the dowry obligation, indicating their financial capability. The child brake involved determining post-divorce responsibilities for the children, often resulting in custody being granted to the spouse. These factors had propelled the men towards making quicker decisions and taking action towards divorce. By doing so, they had aimed to restore their reputation and address their obligations. Ultimately, the decision to divorce represented a fresh start as they sought to either remarry or embrace a new individual lifestyle. Overall, the findings of this study indicated that men, who go through divorce, endure numerous tumultuous circumstances in their lives, carefully considering all aspects before reaching a decision.

Keywords: Male Divorce, Divorce Decision Process, Narrative, Family

پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی
سال سیزدهم، شماره پیاپی (۴۵)، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۳، ص ۱-۲۲
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۲۳

مقاله پژوهشی

روایت تصمیم به طلاق در بین مردان اقدام‌کننده به طلاق

زینب صبوچی گلکار، دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد ایران

zeinab.saboohi98@gmail.com

حسین افراسیابی* ، دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

hafraziabi@yazd.ac.ir

چکیده

طلاق یکی از مسائل اجتماعی است که روند رو به افزونی دارد و پدیده‌ای است که ناگهانی شکل نگرفته است، بلکه یک فرایندی برای درخواست و اقدام دارد. در حال حاضر براساس آمار، بیشتر زنان متقاضی و یا به صورت توافقی بوده است، اما در این بین مردانی هم هستند که درخواست طلاق از جانب آنان شکل می‌گیرد؛ بنابراین پژوهش حاضر به دنبال تجربه زیسته مردان اقدام‌کننده طلاق در قالب داستان است تا با بررسی این داستان‌ها، به یک روایت منسجم از این تجارب در قالب یک نظم تقویمی برسد. پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و با روش تحلیل روایت در سال ۱۴۰۲ و برای گردآوری داده‌ها با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند، با پنج مرد متقاضی طلاق مصاحبه باز و در قالب گفت‌وگو انجام شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از گام‌های تحلیل مضمون و موجب شناسایی پنج مضمون اصلی شامل بی‌ثباتی زندگی، فشارهای اجتماعی، بازنشانی مردانگی، مرتفع‌سازی حقوق و راهگشایی برای ادامه مسیر است. مقوله‌های اصلی پژوهش بیانگر آن‌اند که وقتی تعریف مردان از زندگی، معنای دیگری پیدا کند و اختیارات و نقوش آنان نیز متأثر از شرایط بی‌ثباتی زندگی شود، فشارهای اجتماعی بر آنان تحمیل شود و تلاش‌هایشان برای بهبود زندگی به نتیجه ختم نشود، به دنبال مرتفع‌سازی موانع طلاق می‌روند و در نهایت ترجیح آنان به جدایی است. این در حالی است که آنها هزینه‌هایی را برای زندگی کرده‌اند تا پس از طلاق، زندگی دیگری را برای خود رقم بزنند. بنابراین نتایج پژوهشگر بیانگر آن است که مردان متقاضی طلاق، روندی را طی کرده‌اند که آسیب‌های روحی و روانی برای آنان در پی دارد و چون نقش مردان در طلاق کلیدی است، لزوم بررسی مسائل و تلاش در جهت مرتفع‌سازی مسائل آنان، با خدماتی همچون مشاوره رایگان و .. اهمیت دارد.

واژه‌های کلیدی: طلاق مردان، فرایند تصمیم به طلاق، روایت پژوهی، خانواده.

* نویسنده مسئول

صبوچی گلکار، زینب و افراسیابی، حسین. (۱۴۰۳). روایت تصمیم به طلاق در بین مردان اقدام‌کننده به طلاق. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۳(۲)، ۱-۲۲.

<https://doi.org/10.22108/srsp.2024.140784.1977>

3041-8623/ © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

 <https://doi.org/10.22108/srsp.2024.140784.1977>

مقدمه و بیان مسئله

در میان مراحل زندگی انسان‌ها، ازدواج یکی از رویدادهای اجتماعی به شمار می‌آید و راهکاری تأییدشده برای تشکیل زندگی خانوادگی است که در تمامی جوامع حمایت اجتماعی نسبت به آن وجود دارد و تشویق می‌شود (محمدتی‌زاده و شهزاد، ۱۴۰۰: ۱۸۲)؛ زیرا خانواده به‌منزله کوچک‌ترین، اما مهم‌ترین نهاد اجتماعی، در تکامل جوامع بشری و پاسخگویی به نیازهای اساسی انسان نقش مهمی دارد. این نهاد طی قرن‌های اخیر، تغییرات ساختاری، کارکردی و معنایی گسترده و ژرفی را به‌واسطه فرایندهایی همچون صنعتی‌شدن، شهرنشینی، جهانی‌شدن، مدرنیزاسیون، پیشرفت فناوری و ... پشت سر گذاشته و شیوه زیست و زندگی مردم با تغییرات فراگیر و جدی مواجه شده است. یکی از مهم‌ترین تغییرات در حوزه خانواده در بیشتر جوامع بشری، افزایش طلاق و تغییر نگرش نسبت به آن است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۲۷).

طلاق همواره یکی از چالش‌برانگیزترین مسائل پیش روی جوامع بشری بوده است؛ زیرا آثار مستقیم و غیرمستقیم آن نه تنها بر تعادل روانی زوجین و فرزندان بر جای می‌ماند، آثار منفی آن بر نظام فرهنگی و نظام اقتصادی نیز، انکارنشده است (عسکری ندوشن و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۴). گاتمن^۱ (2013) پژوهشگر خانواده و ازدواج، عقیده دارد که طلاق پیامدهای منفی فراوانی از قبیل خطر فزاینده آسیب روانی، میزان تصادف‌های اتومبیل منجر به مرگ، شیوع فزاینده بیماری‌های جسمی، خشونت، قتل برای زوجین و خطر افسردگی و خودکشی، انزوا، مشکلات تندرستی و عملکرد تحصیلی پایین برای فرزندان دارد. طلاق، سلامتی روانی و فیزیکی زنان، مردان و فرزندان آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Amato, 2000). مروری بر وضعیت طلاق‌های قانونی براساس اطلاعات سالنامه کشور و گزارش وضعیت اجتماعی و فرهنگی کشور نشان می‌دهد که تعداد طلاق در کشور، از حدود ۶۰ هزار مورد در سال ۱۳۸۰ به ۹۴ هزار مورد در سال

۱۳۸۵ و ۱۴۳ هزار مورد در سال ۱۳۹۰، ۱۷۵ هزار مورد در سال ۱۳۹۵ و ۱۸۴ هزار مورد در سال ۱۳۹۹ و ۲۰۱ هزار مورد در سال ۱۴۰۰ افزایش پیدا کرده است. طبق آمار ثبت‌احوال ایران، در پنج‌ماهه نخست سال ۱۴۰۲، نسبت طلاق به ازدواج، به نزدیک ۵۰ رسیده است، یعنی به ازای هر دو ازدواج ثبت شده در این دوره زمانی، یک طلاق به ثبت رسیده است. برخی افزایش آمار طلاق را نشانه تزلزل و درنهایت فروپاشی نهاد خانواده و در کل، ساختار جامعه می‌دانند و تعدادی دیگر این روند را به‌صورت نشانه‌ای از افزایش آزادی فردی و سست شدن عرف‌های اجتماعی محدودکننده می‌دانند. به هر حال پدیده طلاق در طول یک قرن گذشته، روند رو به رشدی در مقیاس و ملی داشته است (عسکری و همکاران، ۱۳۹۸: ۲) که آثار زیان باری را هم برای فرد و جامعه به‌همراه دارد.

طلاق یک پدیده ناگهانی نیست، بلکه یک فرایند و روایتی برای تصمیم‌گیری و اقدام به آن دارد. طلاق وقتی تصمیم به ترک یک مشارکت و پایان‌دادن به ازدواج در نظر گرفته می‌شود، به‌عنوان یک حادثه تجزیه و تحلیل می‌شود. با این حال، طلاق بیشتر یک فرایند طولانی از پایان‌دادن به رابطه است (Amato, 2000). تصمیم به طلاق نتیجه فشار درونی شدیدی است که حداقل به یکی از همسران وارد می‌شود. چنین فشاری ممکن است از طریق برآورده‌نشدن نیازها یا اهداف، شیوه مقابله‌ای ضعیف، مدیریت حوادث زندگی یا ناتوانی در انتقال احساسات به همسر باشد. مسائلی که به طلاق منجر می‌شود، ممکن است از آغاز رابطه مشخص و آشکار باشد و یا در طول زمان ایجاد و تشدید شود. فرایند طلاق در بیشتر مواقع، با اختلافات جزئی و تکرار اختلافات و شدن آنها شروع می‌شود و با جدایی یا بی‌میلی یکی از زوجین به طرف مقابل، قهرهای طولانی و تکرار آن، خستگی زوجین از قهرها و درگیری‌ها ادامه پیدا می‌کند و درنهایت به طلاق عاطفی و قانونی ختم می‌شود (اخوی ثمرین و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۶). این طلاق ممکن است تصمیم زن یا مرد باشد که به‌صورت معمول سه نوع درخواست طلاق را به وجود

¹ Gottman

توافقی یا طلاق‌هایی تمرکز شده است که به درخواست زوجه بوده است.

صفری و گلنوازی (۱۴۰۱)، پژوهشی را با عنوان «مقایسه علل طلاق از دیدگاه مردان و زنان متقاضی طلاق توافقی در شهر دزفول» انجام داده‌اند. نتایج پژوهش نشان‌دهنده آن است که شایع‌ترین دلایل طلاق به ترتیب در مردان نارضایتی جنسی، بی‌توجهی به همسر و دخالت دیگران و شایع‌ترین دلایل طلاق در بین زنان ضرب و شتم، نارضایتی جنسی و بیکاری و فقر بوده است. نتایج پژوهش نشانگر نبود تفاهم و شناخت متقابل بین زوجین و وجود نیاز مبرم به مشاور و آموزش‌های لازم قبل از ازدواج و پیش از طلاق است. مرشدی و موسوی‌زاده (۱۴۰۰)، پژوهشی را با عنوان «طلاق و پیامدهای اجتماعی آن برای مردان» انجام دادند و در آن اشاره کرده‌اند بعضی از زمینه‌های اجتماعی که در ایجاد طلاق مؤثر است، در سطح کلان و بعضی در سطح متوسط و تعدادی نیز در سطح خرد عمل می‌کنند، همچنین بعضی از علل، از چنان قوتی برخوردارند که علت‌العلل طلاق عمل می‌کنند، در حالی که بعضی در حد زمینه‌ساز و بسترسازی ایجاد این پدیده مؤثرند. از سویی دیگر، بعضی از این علل ممکن است به‌تنهایی کارساز و برخی دیگر، نیاز به علتی غیر از علل اجتماعی داشته باشند تا به‌عنوان عامل طلاق عمل کنند. به عبارت دیگر با تأکید بر آثار و نتایج طلاق، به غیر از به‌هم‌ریختگی خانواده و آسیب‌های اجتماعی برای مردان، اطرافیان آنها نیز دچار آسیب می‌شوند.

گلابی و شکوهی عالیشاه (۱۳۹۹) پژوهشی را با عنوان «جنسیت و تمایز عادت‌واره: بررسی مقایسه‌ای فهم و تجربه زنان و مردان در مواجهه با طلاق (مورد مطالعه: شهر تبریز)» انجام دادند. بررسی مقایسه‌ای فهم طلاق در بین زنان و مردان مطلقه، نوعی فضای اجتماعی را توصیف می‌کند که در آن شاهد نوعی تمایز طبقاتی- فرهنگی در عادت‌واره و سرمایه‌ایم. عادت‌واره زوجین با یکدیگر متمایز و متفاوت است، پایگاه اجتماعی یکسانی ندارند و از سرمایه‌های

می‌آورد: درخواست طلاق از سمت مرد، درخواست طلاق از طرف زن و یا راضی‌کردن و توافق برای جدایی با یکدیگر اتفاق می‌افتد.

پژوهش‌های زیادی علل شکل‌گیری طلاق و پیامدهای آن را از دیدگاه زنان و یا کسانی بررسی کرده‌اند که متقاضی طلاق‌اند؛ اما کمتر پژوهشی یافت می‌شود که تصمیم به طلاق، به‌ویژه تصمیم به طلاق مردان و فرایند شکل‌گیری آن را بررسی کرده باشد. در زمینه طلاق در ایران، مردان از لحاظ قانونی راحت‌تر از زنان اقدام به طلاق می‌کنند و طلاق یک پروسه مردانه است؛ زیرا زن به‌صورت معمول نمی‌تواند از مرد جدا شود، ولی مردان بدون داشتن دلیل نیز همسر خود را طلاق می‌دهند. براساس شواهد، تصمیم به طلاق مردان بسیار کم انجام می‌شود و بیشتر زنان تصمیم به طلاق می‌گیرند و یا زن و مرد با یکدیگر توافق به طلاق می‌کنند. با وجود این، مردانی هستند که دیگر خواهان ادامه زندگی نیستند، تصمیم به طلاق می‌گیرند و می‌خواهند زندگی مشترکشان به پایان برسد. حال برای پژوهشگران این سؤال مطرح است که فرایند تصمیم به طلاق مردان، چگونه رقم می‌خورد؟ مردان چه روایتی از تصمیم به طلاق از جانب خود دارند؟

پیشینه پژوهش

مروری بر مطالعات داخلی و خارجی نشان می‌دهد پژوهش‌هایی محدود است که به‌صورت ویژه، روایت مردان از تصمیم به طلاق و اقدام آنها به طلاق را بررسی کرده باشند. همچنین کمتر شباهتی از حیث موضوع، روش انتخاب پژوهش و جامعه آماری مطالعه‌شده - یعنی روایت مردانی که تصمیم به طلاق گرفته و در سامانه زمان به‌زیستی برای آن اقدام کرده‌اند و بیشترشان به‌صورت معمول وارد مرحله مشاوره شده‌اند- وجود دارد. بیشتر پژوهش‌هایی که در زمینه طلاق وجود دارد، حول محور علت، عوامل مؤثر بر طلاق، پیامدها و تا حدودی فرایند وقوع طلاق و تجربه افراد در طلاق و بعد از طلاق است که آن هم بیشتر بر طلاق‌های

و عوامل بعد از ازدواج، شامل تعارض با خانواده همسر، حضور اندک شوهر در منزل و تداوم معاشرت‌های مجردی، تعارض بر سر نگرش‌های نقش جنسیتی، خشونت زناشویی، خیانت، بدگمانی و مشکلات مالی. به علاوه یافته‌ها حاکی از این بود که تنها چهار عامل اعتیاد، خیانت، خشونت و تعارض شدید با خانواده همسر، باعث اقدام عملی متقاضیان طلاق برای پایان‌دادن به رابطه زناشویی می‌شود.

پیشینه خارجی

اولایف و همکاران^۱ (2022) پژوهشی را با عنوان «مردان، روابط و جدایی آغازشده توسط شریک زندگی: یک تحلیل روایتی» انجام دادند. خطرات مهم مرتبط با جدایی برای مردان که شریک زندگی آن را ایجاد می‌کند، شامل خشونت خانگی، چالش‌های سلامت روان و دشواری در انتقال زندگی است. یافته‌ها، ارتباطی با نظریه مردانگی دارد و ممکن است مداخلات متناسب، از جمله روایت‌درمانی، روایت‌های بن‌بست را به‌طور مفید مختل کند تا به رشد مردان و انتقال سالم از طریق جدایی‌هایی کمک کند که شریک زندگی آن را آغاز می‌کند. جابری و همکاران^۲ (2021) پژوهشی را با عنوان «کشف فرایند طلاق در مردان ایرانی آغازگر؛ یک مطالعه کیفی» انجام دادند که در آن با ۳۲ زن و مرد از زوج‌های طلاق، که مرد مبتکر طلاق بوده است، به روش هدفمند و نظری مصاحبه شد. فرایند طلاق از طریق کدگذاری مصاحبه‌ها، براساس روش نظریه زمینه‌ای در چهار مرحله آشکار شد: ۱- شروع غیرمنتظره ازدواج؛ ۲- فروپاشی رابطه؛ ۳- پیشنهاد طلاق شگفت‌انگیز؛ ۴- اقدام قانونی. این مراحل تصویر نسبتاً روشنی را از روند طلاق زوج‌های ایرانی ارائه کرد که آغازگر آن مرد بود.

موجنا و همکاران^۳ (2018) پژوهشی را با عنوان «مردان گریه نمی‌کنند: یک تحلیل پدیدارشناسی تفسیری از تجربه

اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و نمادین متفاوتی برخوردارند. شرایط علی در شکل‌گیری طلاق عبارت‌اند از: خشونت، خیانت، بی‌بندوباری جنسی - اخلاقی، نارضایتی جنسی، ازدواج پرمخاطره، اعتیاد، اختلالات فکری و نگرشی خانواده‌ها، مسائل اقتصادی و ازدواج زودهنگام. شرایط زمینه‌ای نظیر ضعف سیستم آموزشی و مراکز مشاوره قبل از ازدواج و حین طلاق نیز بر شرایط علی تأثیر می‌گذارند. فولادیان و شجاعی قلعه‌نویی (۱۳۹۹)، پژوهشی را با عنوان «مطالعه جامعه‌شناختی فرایندهای وقوع طلاق انجام و شش فرایند طلاق را از یکدیگر تمییز دادند که یک یا چند عدد از آنها در یک خانواده وجود دارند. این مدل‌ها عبارت‌اند از: مدل ازدواج ناهمسان، اجباری و نابالغ، مدل خانواده مردسالار، کم‌برخوردار و ناسالم. در بعضی از خانواده‌ها تنها یک مدل فرایندی و در برخی دیگر دو یا چند مدل به‌صورت هم‌زمان مشاهده شده است.

عرب‌خراسانی (۱۳۹۸) پژوهشی را با عنوان «جنسیت و جدایی: روایت مردانه» انجام داده است. مشارکت‌کنندگان تحقیق ۲۳ مرد دارای حداقل یک‌بار تجربه ازدواج و جدایی بودند که با استفاده از روش تحلیل روایت، بیانگر سه مرحله ورود ناآرام، ادامه خطر خیز و گسست در تجربه جدایی از جانب مردان است. مردان تجربه جدایی را تشویش‌معنایی درک می‌کنند و برای اتفاق آن توضیح روشنی ندارند. تغییرات هویتی زنان تأثیر بسزایی در این تشویش دارد؛ زیرا مردان دیگر آنان را «دیگری» آشنا نمی‌دانند، بلکه شخصی غریبه می‌یابند که امکان شکل‌گیری روایت مردانه/ همسری را با مشکل مواجه کرده است. محسن‌زاده و همکاران (۱۳۹۰) پژوهشی را با عنوان «مطالعه کیفی عوامل نارضایتی زناشویی و اقدام به طلاق» انجام داده‌اند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش نظریه داده‌بنیاد نشان داد که دو دسته از عوامل، نارضایتی زناشویی را رقم می‌زنند: عوامل قبل از ازدواج شامل ازدواج با انگیزه نامناسب (فرار از فشارهای اجتماعی مجردماندن و فضای ناخوشایند خانه پدری) و ازدواج اجباری

¹ Oliffe et al.

² Jaber et al.

³ Muchena et al.

فرزندان. نتایج ما تعدادی از تفاسیر نظری را تأیید و برخی دیگر را رد می‌کند. علاوه بر این، یافته‌های ما ماهیت جنسیتی طلاق را روشن می‌کند. ما همچنین متوجه می‌شویم که بسیاری از عوامل اجتماعی و اقتصادی، تأثیرات قوی‌تری را بر طلاق «او» [زن] نسبت به طلاق «او» [مرد] دارند. یکی از استثناها کودکانند که به نظر می‌رسد بر تصمیم مردان برای طلاق نگرفتن، بیشتر از زنان تأثیر می‌گذارند. وادسبی و سویدن^۴ (1992) پژوهشی را با عنوان «طلاق: تجربیات متفاوت زن و مرد» انجام دادند و در آن اشاره کردند که درگیری‌های مختلف، دلیل اصلی طلاق در نیمی از خانواده‌ها بوده است. در مقایسه با مردان، زنان بیشتر موارد آغازگر طلاق بودند و احساس می‌کردند که ازدواج برای مدت‌زمان درخور توجهی، باعث نارضایتی شده است. مردان خوداشتغال به‌طور چشمگیری بیشتر از حد حضور داشتند. تغییرات ناشی از طلاق برای زنان و مردان، چندین زمینه تفاوت معنی‌داری داشت که در بیشتر موارد به نفع زنان بود.

مروری بر پیشینه تحقیق بیانگر آن است که طلاق از عوامل مختلفی تأثیر می‌گیرد و فهم و علل زنان از طلاق با علل مردان از طلاق متفاوت است؛ بنابراین پژوهشگران به دنبال آن بوده‌اند که تجربه و زمینه شکل‌گیری طلاق مردانی را بررسی کنند که به‌تنهایی اقدام‌کننده طلاق‌اند.

ملاحظات مفهومی و نظری

طلاق در لغت‌نامه دهخدا به معنی ره‌اشدن و فسخ کردن و در اصطلاح عبارت از پایان دادن به وظایف زناشویی است. همچنین طلاق انحلال روابط همسری در ازدواج دائمی تعریف می‌شود که بعد از آن از نظر رعایت حقوق و تکالیف مربوط به زناشویی، مسئولیتی برای دو همسر نخواهد بود. طلاق در بیشتر مواقع، راه‌حل رایج و قانونی ناسازگاری زن و شوهر، فروریختن ساختارهای زندگی خانوادگی، قطع پیوند زناشویی و اختلال ارتباطات والدین با فرزندان تعریف می‌شود (کریمی، ۱۳۹۴: ۲۷). طلاق مهم‌ترین عامل از هم

طلاق مردان سیاه‌پوست آفریقای جنوبی» انجام داده‌اند. هشت شرکت‌کننده داوطلبانی بودند که به‌صورت هدفمند انتخاب شدند. با رعایت دستورالعمل‌های IPA، جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه‌های بیوگرافی و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته انجام شد. مضامین نوظهور در سه مضمون فوق‌العاده، یعنی درک طلاق، حمایت اجتماعی و تجربه درد گروه‌بندی شدند. هر موضوع مافوق، مضامین فرعی و ادعاهای تجربی داشت. مینانگو و آلپاسلان^۱ (2018) پژوهشی را با عنوان «باید در مورد تجربیات مردان طلاق، چالش‌ها، منابع مقابله‌ای و پیشنهاداتی برای حمایت از مددکاری اجتماعی صحبت کنیم» انجام دادند که در آن با ۱۲ مرد مصاحبه و در قسمت نتیجه‌گیری اشاره شده است که در موارد بسیار کمی، یک اتفاق به‌عنوان دلیل طلاق برجسته شده است. در بیشتر موارد دلایل متعددی برای از هم پاشیدگی ازدواج ذکر شده است؛ این دلایل شامل ناسازگاری، خیانت شریک زندگی، خشونت خانگی و اتهام خشونت خانگی، تغییر در رفتار شریک، امتناع همسر از مراجعه به مشاوره و نبود رشد و تعهد بوده است. همچنین گزارش مردان در فرایند طلاق را استرس‌زا، منفی و پر از تعارض بیان داشته‌اند و این استرس و فشار هنگامی تشدید می‌شود که کودکان درگیر باشند و طلاق، سلامت جسمی و روانی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

کالمین و پورتمن^۳ (2006) پژوهشی را با عنوان «طلاق؟ ماهیت جنسیتی طلاق و عوامل تعیین‌کننده آن» انجام داده و در آن اشاره کرده‌اند برخلاف مطالعات قبلی که طلاق را تصمیم زوجین در نظر گرفتند، ما با استفاده از اطلاعاتی درباره اینکه چه کسی طلاق را آغاز کرد، بین طلاق او [مرد] و او [مرد] و آنها تمایل قائلیم و با استفاده از تجزیه و تحلیل، عامل‌های شناخته‌شده طلاق را دوباره بررسی می‌کنیم: ۱- اشتغال زوجه؛ ۲- وضعیت مالی خانواده؛ ۳- وجود

¹ Mnyango & Alpaslan

² Kalmijn & Poortman

³ Wadsby & Svedin

می‌شناسند و در امور خانگی به هم کمک می‌کنند، اما زن و شوهری که به صورت مشارکتی با یکدیگر زندگی می‌کنند، شبکه اجتماعی پراکنده دارند؛ به این معنا که دوستان و آشنایان به زندگی شخصی آنان راه ندارند و همین امر سبب می‌شود در صورت نارضایتی، زمینه برای گرایش به طلاق فراهم شود، اما آنگاه که روابط خویشاوندی، شبکه روابط متصل را ایجاد می‌کند، چون زوجین علاوه بر همسر به خویشاوندان نیز اتکا می‌کنند، کمتر زمینه‌ای برای گرایش به طلاق فراهم می‌شود. از این جنبه، مراددهای خویشاوندی به عنوان یک متغیر، با گرایش به طلاق مرتبط است (مختاری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴۵).

نظریه مبادله: انسان‌ها همواره در زندگی خود با دیگران در ارتباط متقابل اند و می‌کوشند در این ارتباط برای خود نفعی به دست آورند. طبق نظریه مبادله، افراد در مبادله، پاداش‌ها و هزینه‌های ناشی از تبادل را محاسبه می‌کنند و با محاسبه سود و زیان آن، اگر رابطه جذاب باشد، وارد آن می‌شوند و گروه‌های دو یا چند نفری تشکیل می‌دهند. زمانی که رابطه مبادله‌ای برقرار شد، افراد سود و پاداش‌های درون‌ذاتی مانند عشق، محبت، احترام و برون‌ذاتی مانند پول، کار جسمانی را مبادله می‌کنند، اما چون انسان‌ها نمی‌توانند پاداش‌های برابر به یکدیگر دهند، در نتیجه کسی که پاداش‌های مورد انتظار را دریافت نکند، احساس زیان در مبادله می‌کند و به گسست رابطه روی می‌آورد (ریترز، ۱۳۹۰). براساس این نظریه اگر مردان در زندگی زناشویی خود احساس منفعت نداشته باشند، ترجیح بر پایان دادن رابطه در آنها شکل می‌گیرد.

نظریه روابط اجتماعی: مارک نپ^۲ چرخه‌ای را برای روابط اجتماعی تعریف می‌کند که نام آن چرخه حیات روابط اجتماعی گذاشته است. او معتقد است شکل‌گیری و سپس خاموشی روابط اجتماعی، در چرخه‌ای قرار دارد که از لحظه‌ای آغاز و سپس رشد می‌کند و به اوج می‌رسد. خیلی از

گسیختگی ساختار بنیادی‌ترین بخش جامعه، یعنی خانواده است و از پدیده‌های حیات انسانی تلقی می‌شود. طلاق در ابتدا یک پدیده روانی-اجتماعی است؛ زیرا بر تعدیل روانی نه تنها دو انسان، فرزندان، بستگان، دوستان و نزدیکان آنان نیز اثر می‌نهد؛ دوم، پدیده‌ای اقتصادی است، چون به گسست خانواده به عنوان یک واحد اقتصادی می‌انجامد و برهم خوردن تعادل روانی انسان‌ها آثار سهمگینی را در حیات اقتصادی آنان فراهم می‌کند؛ سوم آنکه طلاق پدیده‌ای است که بر تمامی جوانب جمعیت در یک جامعه مؤثر است؛ زیرا از طرفی بر کمیت جمعیت تأثیر می‌نهد، چون تنها واحد مشروع و اساسی تولیدمثل، یعنی خانواده را از هم می‌پاشد و از طرف دیگر بر کیفیت جمعیت اثر دارد، چون موجب می‌شود فرزندان محروم از نعمت‌های خانواده، تحویل جامعه داده شوند؛ چهارم، طلاق یک پدیده فرهنگی است. از دیدگاهی دیگر طلاق یک پدیده ارتباطی است. در جامعه‌ای که فاقد ارتباط سالم، درست و طبیعی است، پیوند یا رابطه زناشویی نیز از این امر مستثنا نیست، پیوندهای ازدواج خیلی زود برقرار و به سرعت قطع می‌شوند (ساروخانی، ۱۳۷۶: ۳). پدیده طلاق از نظریات مختلفی بررسی می‌شود که در این پژوهش از نظریات شبکه، مبادله، روابط اجتماعی و آنومی استفاده شده است.

نظریه شبکه: طبق نظریات^۱، روابط اجتماعی خانواده با جامعه حالت شبکه دارد؛ یعنی هر خانواده با تعدادی از افراد جامعه در تماس است. شبکه روابط بعضی از خانواده‌ها، شبکه متصل است؛ یعنی افرادی که خانواده با آنها معاشرت دارند، معاشرتی خانوادگی است، اما شبکه روابط بعضی دیگر از خانواده‌ها، شبکه پراکنده یا منفصل است، بنابراین چگونگی تقسیم نقش‌های خانوادگی به نوع شبکه اجتماعی خانواده مربوط می‌شود (اعزازی، ۱۳۸۷: ۱۲۳). خانواده‌هایی که تقسیم نقش آنها سستی است، شبکه روابطشان متصل است؛ یعنی دوستان، آشنایان و همسایگان این خانواده‌ها یکدیگر را

² Mark knapp

¹ Butt

نارضایتی اجتماعی پدید می‌آید که در آن جریان اقدامات منفی اجتماعی، نظیر طلاق ظاهر می‌شود و از نظر آماری سنجیدنی است (کاملی، ۱۳۸۶: ۱۸۵).

در نتیجه‌گیری تبیین طلاق مردان بر طبق نظریات مطرح‌شده، مشخص می‌شود که نظریه شبکه، روابط خویشاوندی متصل برای افراد، ممنوعیت به سمت طلاق را به همراه دارد؛ پس مردانی که شبکه پراکنده دارند، احتمال سوقشان به سمت طلاق نسبت به خانواده‌های متصل بیشتر است. بر اساس نظریه مبادله، مردان زندگی را به مثابه معامله می‌نگرند که اگر سود و زیان آن را سنجیده باشند و این زیان برای آنها بیشتر باشد، گرایششان به سمت طلاق بیشتر است. نظریه روابط اجتماعی به فرایند چرخه حیات روابط اجتماعی اشاره دارد و برای تبیین طلاق مردان، بر طبق این نظریه این گونه است که اگر مرد خود را در ارتباط با همسرش محدود و محبوس ببیند، ارتباط خود را با همسر کم می‌کند، ولی به دلایلی رابطه را نگه می‌دارند، اما در مرحله بعدی فاصله‌گیری جسمی نیز اتفاق می‌افتد، در نهایت جدایی شکل می‌گیرد و بر طبق نظریه آنومی، ممکن است طلاق مردان تحت تأثیر وضعیت نابهنجاری ارزشی و هنجاری جامعه نیز شکل بگیرد؛ زیرا خود فرد و یا همسر را تحت تأثیر قرار می‌دهد و پذیرش این تغییر برای یکی از طرفین مشکل به نظر می‌رسد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع مطالعات کیفی و به روش روایت‌پژوهی انجام شده است. از نظر کلان‌دینین و کانلی^۱ (۲۰۰۰) روایت روشی است که تجربه به واسطه آن به نمایش گذاشته می‌شود، بنابراین روش اولیه برای علوم اجتماعی است. «تجربه در قالب روایت رخ می‌دهد. روایت‌پژوهی شکلی از تجربه روایت است». آنها بیان می‌کنند که نسبی بودن در قلب تفکر روایتی قرار دارد. «روایت‌پژوهی داستان‌هایی

روابط اجتماعی در همین اوج ادامه یافته است، اما برخی از روابط اجتماعی ناگهان رو به افول می‌روند و به تدریج به تضاد و تنش و خاموشی می‌گیرند. هرکدام از اوج‌گیری و خاموشی روابط اجتماعی، در پنج مرحله اتفاق می‌افتد. اولین مرحله، افتراق است و هنگامی اتفاق می‌افتد که دو طرف رابطه یا یک نفر از آنها احساس کند رابطه او با دیگری، محدود و محبوسش کرده است، از این رو تصمیم می‌گیرد خود را از این قید برهاند؛ مرحله دوم محدود کردن است که در این مرحله طرفین تعداد دفعات ارتباطات خود را کاهش می‌دهند و دیگر اشتیاقی برای ارتباط با طرف دیگر، ندارند؛ مرحله سوم، مرحله بی‌روشدن رابط و توقف رابطه است که افزایش تخریب و تباهی رابطه را نشان می‌دهد؛ اما طرفین بنا به دلایلی در نگهداشت مجدد رابطه می‌کوشند؛ مانند امور اقتصادی و مالی یا برای فرزندان؛ چهارمین مرحله، پرهیز از یکدیگر است که طرفین با گریز از هم، در کاهش ناراحتی‌های خود می‌کوشند و بیشتر مواقع جدایی جسمی شکل می‌گیرد و در نهایت مرحله جدایی که هر چقدر رابطه دیرپاتر و ارزشمندتر باشد، به همان میزان، جدایی سخت‌تر خواهد بود (فرهنگی، ۱۳۷۸: ۱۶۹).

نظریه آنومی: آنومی به مفهوم فقدان اجتماع درباره اهداف اجتماعی، انتظارات جمعی و الگوهای رفتاری برای اعضای جامعه است. این حالت به محو غیبت تدریجی ضابطه اخلاقی منجر می‌شود و جامعه کنترل اجتماعی‌اش را از دست می‌دهد. هنگامی که جامعه در حال گذار و دگرگونی است، بسیاری از انسان‌ها سردرگم می‌شوند و قواعد و ارزش‌های جامعه، برای آنان بی‌اهمیت و کم‌ارزش می‌شود. از سویی دیگر ارزش‌های جدید و منطبق با شرایط هنوز در جامعه جا نیفتاده است. در واقع جامعه دو ساخت دارد که در این جامعه برخی از ساخت کهن و تعدادی دیگر از ساخت نوین تبعیت می‌کنند. از هم پاشیدگی هنجارها و آنومی، وضعیتی را ایجاد می‌کند که آرزوهای بی‌حد و حصر ایجاد می‌شود و از چون طبعاً این آرزوهای بی‌حد ارضا نمی‌شوند، در نتیجه وضعیت

¹ Clandinin & Connelly

² Riessman

بین پژوهشگر و شرکت‌کنندگان را تسهیل می‌کند (Webster & Mertova, 2007). پژوهش حاضر به دنبال تجربه و داستان مردانه تصمیم به طلاق بوده است. بنابراین مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر مردانی بودند که در سال ۱۴۰۲ در شهر طبس، درخواست طلاق خود را در سامانه طلاق بهزیستی به نام زمان ثبت و به مرکز غربالگری مراجعه کرده بودند.

است که زندگی و بیان شده است. از میان انواع رهیافت‌های روایت‌پژوهی، از روش تحلیل روایت تجربه‌محور استفاده شده است که تجارب افراد را درباره یک موضوع یا رخداد خاص بررسی می‌کنند. افراد زندگی‌شان را براساس روایت‌های در دسترس معنا می‌کنند. بهره‌گیری از روش تحلیل روایت، امکان دستیابی به یک فهم نزدیک و مشترک

جدول ۱- ویژگی مشارکت‌کنندگان

Table 1- Characteristics of participants

شماره شرکت‌کننده	نام مستعار	سن	مدت ازدواج	تعداد فرزند
۱	مهدی	۳۷	۱۰ سال	۲
۲	محمد	۲۸	۵ سال	۲
۳	سینا	۲۷	۶ سال	۱
۴	امین	۲۶	۲ سال	۰
۵	علی	۲۸	۳ سال	۰

تجزیه و توصیف متن، تشریح و تفسیر متن، ادغام و یکپارچه کردن متن و شش گام و بیست اقدام معرفی می‌شود که مراحل شش‌گانه این پژوهش به صورت زیر انجام شده است:

گام اول: آشنایی با داده‌ها: پژوهشگر برای رسیدن به عمق و غنای محتوای داده‌ها، متن رونویسی شده هر مصاحبه را چندین بار مطالعه می‌کند.

گام دوم: ایجاد کدهای اولیه: پژوهشگر بعد از مطالعه و آشنایی داده‌ها، فهرست اولیه‌ای را از ایده‌های موجود در داده‌ها و نکات جالب آنها تهیه می‌کند. در این گام، کدها برای تقسیم داده‌های متنی به قسمت‌های فهم‌شدنی و استفاده‌پذیر مانند: بند، عبارت، کلمه یا دیگر معیارهایی استفاده می‌شود که برای تحلیل خاص لازم است.

گام سوم: جست‌وجوی و شناخت مضامین اولیه: این گام زمانی شروع می‌شود که همه داده‌ها، کدگذاری اولیه شده باشند و فهرست طولانی از کدهای مختلف در مجموعه داده‌ها شناخته شود. همچنین این گام به تحلیل در سطحی کلان‌تر از کدها تمرکز دارد.

شیوه نمونه‌گیری به صورت هدفمند بوده و عملیات نمونه‌گیری تا اشباع، یعنی تا جایی ادامه پیدا کرد که داده‌ها تکراری شد و در جریان مصاحبه هیچ اطلاعات جدیدی به دست نیامد و روایت افراد مشارکت‌کننده تکمیل و مضامین اصلی ساخته شد. در مجموع با پنج مرد مصاحبه باز و در قالب گفت‌وگو انجام شد. مصاحبه‌ها از ۶۰ دقیقه تا نزدیک به ۱۷۰ دقیقه به طول انجامید و سپس وارد فرایند تحلیل شد. براساس تقسیم‌بندی ریسمن^۲ (2008)، تحلیل داده در روایت به چهار نوع؛ تحلیل مضمونی، ساختاری، گفتمان و تحلیل عملکرد تفکیک‌دانی است که در پژوهش حاضر از تحلیل مضمونی یا همان تحلیل تماتیک استفاده شده است. تکنیک تحلیل مضمون انواع مختلفی دارد که در این پژوهش، ترکیبی از روش پیشنهادی آترایدا- استیرلینگ^۱ (2001)، براون و کلارک^۲ (2006) و کینگ و هاروکس^۳ (2010)، فرایند گام به گام و جامعی به منظور تحلیل مضمون ارائه می‌شود. در پژوهش حاضر، فرایند تحلیل مضمون در قالب سه مرحله

¹ Atreida-Stirling

² Brown and Clark

³ King and Harrocks

می‌افزایند.

و در نهایت کنترل به وسیله اعضا، یعنی ارجاع روایت مکتوب توصیف‌ها به یک مشارکت‌کننده به منظور اعتبار درونی بیشتر و بررسی روند انجام کار توسط هر دو محقق، به‌عنوان راهبرد ناظر بر کنترل اعتبار بیرونی انجام شد.

یافته‌ها

ارائه کوتاهی از روایت مردان اقدام‌کننده به طلاق به تفکیک افراد مشارکت‌کننده در جدول ذیل آمده است:

گام چهارم: ترسیم شبکه مضامین: در این گام شبکه مضامین ترسیم می‌شود؛ سپس پژوهشگر درمی‌یابد برخی از مضامین پیشنهادی که با یکدیگر همپوشانی دارند، باید با هم ترکیب شوند و بعضی مضامین نیز، به مضامین جداگانه‌ای ترکیب شوند.

گام پنجم: تحلیل شبکه مضامین: در این گام مضامین به دست آمده برای تحلیل داده‌ها نام‌گذاری، تعریف و تعدیل می‌شود.

گام ششم: تدوین گزارش: پژوهشگر در این گام، مضامین نهایی را تحلیل و تدوین می‌کند (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰).

اعتبارپذیری: به‌منظور اطمینان از پایایی و روایی پژوهش حاضر، یا به عبارت دیگر دقیق‌بودن یافته‌ها، اقدامات زیر انجام شد که کرسول^۱ (۱۴۰۰) آنها را برای یک پژوهش روایی خوب بیان کرده است:

- بر تعداد افراد کمی (۵ نفر) تمرکز شد؛
- داستان‌های بحث‌برانگیز و مهم مرتبط با زندگی افراد گردآوری شده است؛
- نوعی تقویم‌نگاری ارائه و مراحل و ابعاد مختلف داستان به هم مرتبط شده است؛
- در قسمت نتیجه‌گیری داستانی، گفته شده است که بازگویی داستان مشارکت‌کنندگان مطالعه است؛
- داستان متقاعدکننده و به شیوه‌ای ادبی بود؛
- مضامین بر ساخته شده از داستان گزارش شده است تا تحلیل وسیع‌تری انجام شود؛

- خود را به گونه‌ای بازاندیشانه به مطالعه وارد کرده و کرسول (۱۴۰۰) و مذاکره بر سر معنا انجام شده است. در روایت پژوهی، یکی از مضامین اصلی چرخش به سمت آن نوع رابطه، بین پژوهشگر و پژوهش‌کننده است که در آن هر دو طرف از برخوردشان نکته می‌آموزند و تغییر می‌کنند. دو طرف بر سر معنای داستان مذاکره و اعتبار تحلیل پژوهش را

¹ Creswell

جدول ۲- خرده‌روایت مصاحبه‌شونده شماره ۱

Table 2- Sub-narrative of interviewee number 1

۱- ده سال از زندگی مشترکمون داره می‌گذره و توی این ده سال، خانم بارها و بارها به من خیانت کرده و دائم من بخشیدم، تعهد گرفتم، ولی فایده نداره. یه دفعه که خیانت کرده بود و مجشو گرفتم، رفت مهریه‌شو رسید کرد، بخشش نه‌ها کامل رسید کرد، توی این خیانت‌ها بارها افرادی از بزرگا، خانواده‌ها اومدن پا در میونی کردن، بارها مشاوره رفتیم، ولی باز هم روال طبق سابق و خانم خیانت می‌کرد این باعث شده بود به شدت بدگمان بشم، واقعاً برای یه مرد خیلی سخته که از مردم بشنوه که خانمش با فلانی در ارتباط بوده یا در مورد زندگیش بخوان حرف بزنن واقعاً خجالت داره یه شب که خوابیده بودیم، یه صدای پیامی اومد بهش گفتم کی بود، گفت هیچ کس، گفتم یعنی چی هیچ کس. گوشیتو بده ببینم، باز کن رمز گوشیتو، ولی اون تا بخواد باز کنه دو ساعت طول کشید و توی این دو ساعت فقط جر و بحث و دعوا و کتک و ... داشتیم. من گوشی رو ازش گرفتم، گفتم بیا فلانی که خیاطه بود بهش گفتم بین ساعت پیام رو این پیام برای فلان هست الان ساعت دوازده شب هست. پیام برای خیلی قبل نیست برای همین ساعته فرداش رفت خانم خونه باباش و قهر، از این قهر و آشتی‌ها و دائم نبودنا زیاد شده بود. رفتم دنبالش گفتم که باید چند دنگ خونه رو بزنی به نامم تا پیام. من که بارها در حال خیانت دیدمش، بارها حرف مردم شنیدم، بارها غیرت و غرورم زیر سؤال رفته بود، اون انتظارت من برآورده نمی‌شد و زندگیم زندگی خوبی نبود، ترجیحم بر جدایی هست

جدول ۳- خرده‌روایت مصاحبه‌شونده شماره ۲

Table 3- Sub-narrative of interviewee number 2

۲- وقتی تصمیم به طلاق گرفتم که دیدم این زندگی هیچ فایده‌ای نداره. همه راه‌هایی که باعث می‌شد تا زندگی بهتر بشه رفته بودم، خیلی کارها کردم، ولی باز هم این زندگیکه حس بی‌سامانی داشت، چند سال بیشتر از زندگیم نمی‌گذره که بارها باعث شده یا من از خونه بزنم بیرون یا خانم این‌قدر خانم خیانت کرده و همه خبردارن که دیگ زندگی برام غیر قابل تحمل شده. وقتی همه پا در میونی کردن، وقتی بارها قهر کرده رفته خونه باباش، وقتی خانواده خودشم از کاراش خبر دارن و باهش حرف می‌زنن، هیچ تأثیر نداره... همین گوشی بیچاره کرده همه رو. از وقتی روی گوشیش اینستا و واتساپ و ... نصب کرده، دیگه بدتر شده... و وقتی من میرم سرکار توی تونل معدن و اون کارت بانکی من دستشه و برمی‌داره با یکی دیگه خوش می‌گذرونه. چرا بخوام دیگه باهش زندگی کنم؟ ... هیچ تمایلی به من نداره و هیچ محبت و عشقی در جریان نیست... عشق یک تجارته، زندگی یک معامله هست، بعضی وقتا این معامله خوب درنمیاد. می‌خوام طلاقش بدم، بعدش یه زندگی نو بسازم. نمی‌خوام که مجرد بمونم. این نشد بعدی، از بلا تکلیفی که حداقل درمیام. وقتی منو نمی‌خواد، وقتی همه کار کردم فایده نداشته، دیگ جدانشدن بهترین راه‌حله درآمدم هم خوبه، مهریه‌شو قسط‌بندی می‌کنم میدم... حضانت بچه‌هامم خودم می‌گیرم.

جدول ۴- خرده‌روایت مصاحبه‌شونده شماره ۳

Table 4- Sub-narrative of interviewee number 3

۳- دو سال اول زندگیمون خیلی خوب بود. بعد از دو سال دوستای خانم نشستن در گوشش و حرف‌هایی مثل اینکه حواست به شوهرت باشه، دختر دو رو برش نباشه، مخشو نزنن و ... به نظر خودم همین حرف‌ها باعث شد که غرغره‌های خانم، گیردادن‌هاش شروع بشه. چرا امروز از سرکار برگشتی، از این کوچه اومدی، چرا از اون کوچه نرفتی و ... درواقع من اصلاً با هیچ کس در ارتباط نبودم، ولی از بس گفتم، از بس گیر داد واقعاً وارد رابطه شدم... این روند گیردادن‌ها خودش باعث جر و بحث‌های خیلی بدی می‌شد، در حد ضرب و شتم و فحش و ... پیش می‌رفت... واقعاً زندگی برام اذیت‌کننده شده بود؛ چون زیاد هم کار می‌کردم، دو شیفت کار می‌کردم. یه کار آزاد دارم و یه کار دولتی، وضع رفاهی خانواده رو اوکی می‌کردم و چیزی برای زن و بچم کم نمی‌داشتم از لحاظ رفاهیات و نسبت به همه دوستاش واقعاً زندگی مرفهی داشت ... توی این جرو و بحث‌ها و گیردادن‌ها یه بار زنگ زدم به بابای خانم که تو رو خدا به دخترتون بگی اخلاقش رو درست کنه، یکم نصیحتش کنی بعد از اون نه‌تنها شرایط بهتر نشد، بلکه باعث شد مادرخانم همه‌جا همه چیز رو بگن و بد دامادشون رو بگن... خانم هم که سر جریان ارتباطات، آبرومو همه‌جا برده بود؛ حتی سرکار و هرکسی بهم می‌رسید می‌گفت این چه وضعشه یا پیچ و ... دائم بود، بین جمع دوستانم کمتر پذیرش می‌شدم ... دیگ خسته شده بودم. خانم ول می‌کرد می‌رفت خونه مادرش و بچمون پیش من بود و من باید سرکار می‌رفتم، مجبور بودم ببرمش خونه مامانم، اونجا هم نمی‌موند و بهونه می‌گرفت. منم نمی‌تونستم بهش رسیدگی کنم... تا الان هم که وایستادم توی این زندگی به‌خاطر فقط بچم بود، وگرنه آدم یه بار بیشتر نمی‌خواد زندگی کنه، باید لذت زندگیشو ببره، باید آرامش داشته باشه، نه اینکه دائم جنگ اعصاب باشه خونم رو هم به‌خاطر مهریه و بچم به نام خانم کردم. الان از این لحاظ هم دغدغه ندارم... باز آخری که دیگ واقعاً به طلاق فکر کردم، رفتم دنبال خانم و گفتم برگرد سر خونه زندگی. اونجا گفتم هه، دیدی آخرش خودت اومدی دنبال من... این کار رو کردم چون حرف زیاد بود، چون زندگی روال عادی نداشت و... نه اینکه من آدم ضعیفی باشم و منت‌کش باشم. از قبل از ازدواجم هم روی پای خودم بودم و حمایت اطرافیان نداشتم، الان هم ندارم و مهم نیست. مهم اینکه خودم می‌تونم روی پای خودم باشم و واقعاً دیگه نمی‌خوام این زندگی رو، می‌خوام راحت باشه روانم....

جدول ۵- خرده‌روایت مصاحبه‌شونده شماره ۴

Table 5- Sub-narrative of interviewee number 4

۴- بهش مشکوک شده بودم که زیادی توی گوشی هست، زیادی اهل چت کردن و خوش و بش و خنده شده، ولی خب خیلی گیر بهش نمی‌دادم، می‌گفتم با دوستاش هست، گروه دوستانه دارن. تا اینکه کم کم صحبت‌های خوبی و حس‌های خوبی از اطرافیان دریافت نمی‌کردم. تا اینکه یکسری حرف‌های عجیب‌تر به گوشم رسید، خیلی خیلی بد بود حرف‌ها.... فشار زیادی رو بهم تحمیل کرد و سرکار هم بهش فکر می‌کردم.... تا اینکه یه روزی از سرکار برگشتم خونه، صحنه‌ای رو دیدم که به هیچ وجه دیگه راضی نیستم که برگردم به زندگی.... اصلاً دلم نمی‌خواد باز کنم اون مسئله، ولی اینو بگم که خیانت خیلی سنگینی رو به چشم دیدم.... الان که بچه نداریم، جدا بشم خیلی بهتره تا وقتی که با یه بچه خواسته باشم شاهد تکرار این مسئله باشم.... الان برگردوندن حیثیت و آبروی رفته خیلی مهمه حداقل تریش اینک الان بخوام برم سرکار دیگه ذهنم کمتر درگیر اینک الان خانمم چه می‌کنه....

جدول ۶- خرده‌روایت مصاحبه‌شونده شماره ۵

Table 6- Sub-narrative of interviewee number 5

۵- با پدرخانمم کار می‌کنم. خانواده خانمم خیلی خانواده خوبی هستند، ولی خود خانمم نمی‌دونم چرا این جوریه هست.... به واسطه کاری که داشتم و یکی از آشناهامون که معرفی کرد، رفتم خواستگاری چند ماه بعد از زندگی مشترکمون خانمم با نفرهای مختلفی از جنس مخالف دوست شد، با دوستای ناباب زیادی نشست و برخاست داشت و بعد متوجه شدم که فامیلشون که زیادی باهش در ارتباطه، اونم درگیر ارتباطات متعددی هست که روی این هم داره تأثیر میذاره.... چند بار مچ خانمم رو گرفتم و هر دفعه گفته اشتباه کردم، ببخش و .. یه سری که مچشو گرفتم، رفتم یه تعهدنامه محضری داد که اگر بار دیگه تکرار بشه، مهریه‌شون ببخشه و جدا بشیم.... چون بارها مچشو گرفته بود و بارها جر و بحث شده بود و خانواده‌ها کاملاً در جریان بودن، محدودیت‌هایی براش گذاشته بودم... یکسری از این مچ‌گیری‌ها توسط مادرم انجام شده بود. مادرم رفته بودن خونه و یه پسر و توی حیاط خونه می‌بینن و از اون به بعد دیگه نمی‌تونستن اعتماد کنن و دائم به خونه سر می‌زدن.... و منم به خاطر این مسائل بارها سر بحث باز شده بود به خانواده‌ها، پدر و مادر خودشم خبر دارن.... و هر دفعه تعهد، هر دفعه قول و ... ولی باز همون آش و همون کاسه.... محدودیت‌هایی گذاشته بودم براش و قرار بود هر اتفاقی که بیفته، ما رو در جریان بذاره. یکسری که خانم میره به کلاسی منو در جریان میذاره و بعد کلاس به جای اینک برگرده خونه میره بازار و توی بازار هم خواهرم اونو می‌بینه.... چون خانواده در جریان اتفاقات بودن و می‌دونستن الان من سرکارم و خانمم تنها بیرون نباید باشه، تماس به من دارن و من میگم نه برگشته خونه و ... ولی خب نرفته بود تا اینک رفتیم و به بهانه گم شدن کیف دوربین‌های نزدیک مغازه رو نگاه کردیم و دیدیم بله، خانمم اونجا بوده و از قضا آقایی که قبلاً باهش دوست بوده هم از اونجا رد میشه و... این اتفاق دیگ خیلی برام گرون تموم شد. خانواده دیگ فشار که این چه زنی هست که تو داری، آبرو نمونده و .. و از طرفی دغدغه خودم چندین برابر شده ...

اصلی شامل بی‌ثباتی زندگی، فشارهای اجتماعی، بازنشانی مردانگی، مرتفع‌سازی برای حقوق، راهگشایی برای ادامه سیر احصا شد. در جدول زیر، خلاصه‌ای از مفاهیم و زیرمضمون‌های تشکیل‌دهنده آمده است.

در فرایند تحلیل داده‌های حاصل از روایت‌ها، از روش پیشنهادی آترایدا- استیرلینگ (2001)، براون و کلارک (2006) و کینگ و هاروکس (2010) استفاده و در قسمت روش، درباره آن توضیح داده شد که فرایند گام به گام و جامعی به منظور تحلیل مضمون است. در نهایت ۵ مضمون

جدول ۷- جدول مضامین
Table 7- Table of themes

مضمون اصلی	مضمون فرعی	مفاهیم اولیه
	آشفته‌گی شرایط	خیانت‌های پیاپی مرد، خیانت‌های پیاپی زن، اشتباهات انجام‌شده توسط مرد، متارکه‌های پیاپی، قهر و آشتی‌های زیاد، بردن جهازه، کنترل‌ناپذیری همسر، در اذیت و آزار بودن فرزندان، کودک‌آزاری روحی و اقتصادی و جسمی، خسته‌شدن از شرایط حال حاضر، دیرآمدن به منزل، بی‌تفاوتی به شریک زندگی، بی‌سر و سامان بودن اوضاع، فرار از منزل، تمایل‌نداشتن به برگشت در خانه، آشفته‌گی فکری
بی‌ثباتی زندگی	پذیراندن نقش زنانه	پرنکردن جای مادر، پخت و پز و مهمانداری نکردن، نبود مادر و آوارگی فرزند، کارنکردن در منزل، انجام‌ندادن مهر مادری، تداخل کار و امورات خانه‌داری، تربیت یک‌جانبه
	ضعف تأمین انتظارات دوجانبه	نبود درک متقابل، توجه‌نکردن به شرایط کاری همسر، ضعف در وظایف همسراری، پایین‌نبودن به تعهدات، ضعف مسائل جنسی، برآورده‌نشدن مسائل ارتباطی درست، تضعیف مهر و محبت، نبود جو صمیمانه، سوءظن و بدبینی، فراهم‌آوری آرامش، وفا به همدیگر، بی‌توجهی به همدیگر
فشارهای اجتماعی	حیثیت و آبروی فردی	فشارهای ناشی از انتخاب همسر، به گوش رسیدن خیانت همسر از دیگران و فشار روحی بر مرد، آبروریزی در محل کار، پیچ‌پیچ‌های اطرافیان، روکردن دست مرد و دست زن بین دوستان و خانواده‌ها، طلاق برای برگرداندن آبرو
	عمومیت یافتن و دخالت خانواده‌ها مقابله با طرد اجتماعی	افشای مسائل درون منزل، دخالت خانواده‌ها برای جدایی، واسطه قرار گرفتن‌های پیاپی برای برگشت به زندگی، در جریان بودن دیگران از امورات زندگی و جر و بحث‌ها اگر طلاق ندی، فرزند ما نیستی، با همه چیز کنار او مدم، الا روابط فرا زناشویی، کاهش سرکوب‌های اجتماعی از نابسامانی، زیر ذره‌بین نبودن
بازنشانی مردانگی	برگرداندن قدرت احیای نقش مردانه	ضعیف‌نبودن، حفظ ابهت مردانه، اقتدارداشتن، مردسالاری، قوی‌بودن، منت‌کشی‌نکردن، حرف مرد در اولویت، احترام خود را داشتن، غیرت‌داشتن، آزادی‌داشتن، مورد توجه بودن، در دست گرفتن قدرت مردانه تصمیم‌گیری با مرد، کار بیرون منزل با مرد، زیر سلطه زن نبودن، اطاعت و بله قربان گو نبودن، شرم از انجام کارهای زنانه، افزایش اختیارات، تلاش برای حفظ نقش‌های مردانه؛ همانند در دست داشتن امور مالی، تصمیم‌نهایی با مردن
مرتفع‌سازی حقوق	تمکن مالی پرداخت خروج از پرداخت حقوق	پرداختن مهریه، سند خانه به نام خانم در مقابل مهریه، قسط‌بندی مهریه، توافق برای مهریه، پرداختن نفقه، استقلال زیاد مالی مرد بدل و بخشش مهریه، کاهش مهریه، رسیدکردن مهریه، صفرکردن مهریه، حق طلاق در مقابل مهریه
راهگشایی برای ادامه مسیر	فهم معنا در زندگی بی‌نتیجگی اقدامات بسترسازی ازدواج مجدد	لذت‌بردن از زندگی، یک‌بار زندگی می‌کنیم لذت ببریم، عشق یک تجارت، معامله، تمایل به مجردی زندگی کردن و کارهای دوره مجردی، طلاق برای راحت‌تر بودن مرد، برای سؤال و جواب نشدن منتج‌نبودن راه‌های رفته، زیر قول زدن، تکرار بخشش، تکرار خطا، حل‌نشدن با مشاوره واسطه‌گری دیگران، افزایش اقداماتی همچون عشق و محبت بیشتر، رسیدگی بیشتر به زندگی، افزایش رفاهیات، مطیع‌خانم شدن ولی مفید نبودن طلاق برای ازدواج مجدد، عشق مجدد

بی‌ثباتی زندگی

به صورت یک‌جانبه عمل کنند، یعنی طلاق به درخواست آنان مطرح شود. همان‌گونه که برخی از زنان در شرایط نامساعد در حال زندگی با شوهر خود هستند، مردانی هم وجود دارند

قدم اول فرایند تصمیم و اقدام به طلاق مردان، بی‌ثباتی زندگی است. کم اتفاق می‌افتد که مردان در فرایند طلاق،

می‌شود که با طلاق گرفتن، از نقش زنانه‌ای خارج شوند که در چارچوب زندگی مشترک، در غیاب همسر و یا متارکه‌های پیاپی انجام و به آنان سپرده می‌شده است؛ زیرا بعد از طلاق مردی مجرد است و جامعه آن انتظارت قبلی را ندارد که در چارچوب زندگی مشترک از مرد انتظار داشته است. شرکت‌کننده شماره ۵:

چند بار مچ خانم رو گرفتم، هر سری می‌گفت اشتباه کردم، دست خودم نبوده، ببخش و من می‌بخشیدم دوباره تکرار می‌شد... اصلاً کل این بخشش شاید کمتر از چند هفته بود، ولی باز می‌دیدم با یکی دیگه دوست شده. هر سری دعوا، جر و بحث یکسری که کتک‌کاری هم شد...

شرکت‌کننده شماره ۳:

خانم ول می‌کرد می‌رفت خونه مادرش و بچمون پیش من بود. منم باید می‌رفتم سرکار و مجبور بودم بچه رو ببرم خونه مادرم و اونجا هم نمی‌موند و بهونه می‌گرفت... من چقدر می‌تونستم باهاش باشم، نیاز به مادر هم داشتم، ولی مادرش براش مهم نبود.....

در نتیجه مردان به صورت معمول در شرایط تنش و کشمکش باقی می‌مانند تا زمانی که زندگی آنها از روال عادی آن خارج نشده باشد. وقتی که متوجه آن شدند که زندگی به صورت بسیار زیادی به سمت آشفتگی رفته است و نه تنها آن انتظاراتی که دارند انجام نمی‌شود، وظایف و نقش دیگری، که قبلاً همسرشان انجام می‌داده است، به آنها سپری شده است، موجب می‌شود که افکار طلاق در آنها شکل بگیرد.

فشارهای اجتماعی ناشی از عمومی شدن

فشارهای اجتماعی روالی است از داستان زندگی مردانی که تصمیم به طلاق می‌گیرند. وقتی شرایط زندگی دچار بی‌ثباتی می‌شود، مسائل درون منزل به بیرون از خانه فراتر می‌رود و عمومی می‌شود. این عمومیت یافتن مسائل زندگی، دو پیامد دارد؛ یکی موجب آن می‌شود که دیگران در زندگی دخالت کنند. این دخالت برای بازگشت زوجین به زندگی یا قطع این پیوند است. بنابراین خود عامل فشار اجتماعی، خارج از خانواده بر مردان تحمیل می‌شود و چون این امور آن هویت و

که زندگی آنان شرایط مساعدی ندارد، ولی باز هم بیشتر از زنان تمایل به ماندن در آن زندگی را دارند. با این حال، تمایل مردان برای ماندن در زندگی بیشتر از زنان مشهود می‌شود. تعدادی از مردان به دلیل بی‌ثباتی که در شرایط زندگی برای آنان به وجود می‌آید، تقاضای طلاق دارند. این بی‌ثباتی زندگی از سه زیرمضمون آشفتگی شرایط زندگی، پذیرانشدن نقش زنانه و ضعف انتظارات دوجانبه شکل می‌گیرد. ضعف در برآوردن انتظارات دوجانبه، به این معناست که دیگر هیچ‌کدام از طرفین انتظارت را برآورده نمی‌کنند؛ انتظاراتی همچون وفاداری و خیانت‌نکردن، مسائل عاطفی، مالی، جنسی و ... که موجب دعوا و جر و بحث‌های زوجین و به مرور سردی روابط بین زوجین می‌شود و از پایداری زندگی می‌کاهد. در این صورت مردان نیز وقتی نظاره‌گر آن‌اند که همسرشان انتظارات آنها را برآورده نمی‌کند، تصمیم به طلاق می‌گیرند. این عامل زمینه‌ساز بی‌ثباتی زندگی و عامل علی طلاق برای مردان است. مضمون دیگر آشفتگی زندگی، به این امر اشاره دارد که یک زندگی از چارچوب اولیه خود خارج شده است؛ یعنی مبنای زندگی خانوادگی که شامل بودن وسایل منزل، اعضای خانواده در کنار یکدیگر، وجود آرامش و ... هستند، دیگر در آن زندگی وجود ندارد و به جای آن هرج و مرج در ارتباطات، کودک‌آزاری، خیانت‌های پیاپی، تکرار اشتباهات، فشارهای روحی روانی، بی‌تفاوت بودن نسبت به یکدیگر، نبود حد و مرز و افزایش جر و بحث برقرار است. به صورت معمول این آشفتگی به دلیل آن است که مهم‌ترین انتظار، یعنی وفادار شدن به همدیگر و خیانت‌نکردن انجام و به صورت مکرر تکرار شده است که خانواده را از سامان اولیه و آن کاردهای اولیه خود خارج می‌کند و باعث می‌شود یک حالت بی‌ثباتی به خود بگیرد. سومین زیرمضمون شناسایی شده، پذیرانشدن نقش زنانه توسط مردان است. مردان در جامعه حال حاضر خود را آماده پذیرفتن نقش زنانه همانند خانه‌داری، تربیت فرزند، مهمان‌داری و ... نکرده‌اند و بنابراین در غیاب همسر و یا قهرها و کشمکش‌های درون منزل، انجام این نقش برای آنان مشکل است. این خود عاملی بر آن

در مردان شکل می‌گیرد و بعد از این به دنبال آن‌اند که این مردانگی خود، یعنی آن قدرت و نقش مردانه را بازیابند که به‌ویژه در جامعه سنتی، مردان عهده‌دار آنها بوده‌اند. بنابراین پس از آنکه زندگی حالت بی‌ثباتی پیدا کرد، مسائل و مشکلات زندگی علنی شدند، اطرافیان و دیگران و یا حتی خود همسر، آن اقتدار مردانه‌اش را زیر سؤال بردند و یا احساس ضعف مردانه را به رخ او کشیدند، مردان به‌منظور بازنمایی و بازسازی پایگاه مردانه خود، تصمیم به طلاقشان پررنگ‌تر می‌شود تا این‌گونه مردانگی خود را برگردانند.

مشارکت‌کننده شماره ۳:

دعوا کرده بودیم و خیلی به هم فحش داده بودیم، بعدش خانم زد از خونه بیرون و رفت خونه باباش. بعد چند وقت رفتم دنبالش و گفتم بیا بریم سر خونه زندگی خودمون، این جور خوب نیست که دم به دقیقه بعد از قهر بری خونه بابات، برگشت گفتم که هه دیدی که آخرش خودت اومدی دنبالم، زندگی روال عادی رو نداشت این کار رو کردم، چون حرف زیاد بود، رفتم دنبالش می‌دونید اونجا حس کردم ضعیفم، من آدم ضعیفی نیستم، ولی این حرفش برام سنگین تمام شد. اونجا بود که بعد اون همه تنش بعد اون همه مسائل دیگه واقعاً تصمیم به طلاق گرفتم...

بنابراین هنگامی که مردان در شرایط بی‌ثباتی از زندگی قرار می‌گیرند و با فشارهای اجتماعی رو به رو می‌شوند، به دنبال آن می‌روند تا با تصمیم به طلاق، کمی از آن مردانگی قبلی زیر سؤال رفته را باز پس گیرند؛ زیرا برگرداندن منفعت فردی در اولویت قرار می‌گیرد و منفعت‌های زندگی شخصی نیز برای آنان به سمت کمرنگ شدن حرکت می‌کند. انتظارات اجتماعی، مردان را به این تشویق می‌کند تا حفظ کنترل بر زندگی خود را در نگاه دیگران به نمایش بگذارند.

مرتفع‌سازی حقوق

مرتفع‌سازی حقوق عاملی است که سوق‌دادن مردان به سمت طلاق را شدت بخشیده است و به توانایی مردان نسبت به تکالیف حقوقی اشاره دارد که از لحاظ قانونی بر عهده آنان

استقلال مردانه را از آنان می‌گیرد، مردان به دنبال آن‌اند که با تصمیم به طلاق، به دنبال کاهش فشار ناشی از آن باشند. از سویی دیگر بی‌ثباتی زندگی و عمومیت یافتن شرایط زندگی موجب آن می‌شود تا آبرو و حیثیت مرد به خطر بیفتد که این آبرو به صورت خاص، نشانگر مسائل زناشویی است که آبروی و حیثیت و غرور مردان را در بین اقوام، نزدیکان، دوستان و خویشاوندان کمرنگ می‌کند و مردان با تصمیم به طلاق در پی کاهش فشار اجتماعی از کمرنگ شدن آبرو هستند. در نهایت زیرمضمون طرد اجتماعی که مضمون اصلی فشار اجتماعی را شکل داده است، بیانگر آن است که مردان برای پذیرفته شدن در جمع دوستان و خانواده خود، به دنبال پایان دادن زندگی نابسامان خود می‌روند.

مشارکت‌کننده شماره ۴:

یکسری با واسطه یکی بهم گفت که فلانی‌ها دارن پشت سر خانم بد میگن، من یه مردم غرور و غیرتم اجازه نمیده بخوام این حرفا رو بشنوم، پای ناموس که وسط باشه، یعنی آبروت در خطره. وقتی دارن حرفایی پشت سر خانم می‌زنن، به نظرم بیشتر روت فشار میاد. دو عامل بی‌ثباتی زندگی و فشارهای اجتماعی که از جوانب مختلف بر مرد تحمیل می‌شود، موجب شدت افکار مردان برای تصمیم به طلاق می‌شود. اگر مسائل زندگی در درون منزل باقی بماند و فشار اجتماعی بر مردان از فشار زندگی فردی پیشی بگیرد که آنها در حال تحملش هستند، موجب می‌شود در راستای آن، تصمیم به طلاق مردان نیز شدت گیرد.

بازنشانی مردانگی

مردانی که در طول زندگی از نشانه‌های مردانه، همانند در رأس قدرت خانواده بودن، تصمیم‌گیری برای امورات مهم، بر عهده داشتن امور مالی و غرور و غیرت آنان در طول جریان زندگی از بین رفته و یا کاسته شده است، بعد از عمومی شدن این مسائل به بیرون از منزل، حساسی از بی‌اقتداری و ضعف، که گاهی ناشی از نگاه و صحبت‌های دیگران است،

راهگشایی برای ادامه مسیر

مردان شکست و جدایی در یک ازدواج را پایان راه زندگی مشترک نمی‌بینند، بلکه سریع‌تر از زنان به سمت ازدواج مجدد و زندگی مشترک بعدی می‌روند. بنابراین یکی از عوامل مؤثر بر تصمیم به طلاق آنها، تصمیم برای ازدواج مجدد است؛ زیرا فهم متفاوتی از معنای زندگی مشترک و ازدواج دارند و معانی همچون عشق یک تجارت است، ازدواج یک معامله است و قرار نیست همه ازدواج‌ها همانند هم باشد و... را به کار می‌برند. مردانی که تصمیم به طلاق می‌گیرند، به صورت معمول تمامی راه‌ها و راه‌حلی‌هایی را رفته‌اند که به ذهن خودشان یا اطرافیان و مشاوران و... رسیده است و چون اقداماتشان مفید نبوده است و نتیجه‌ای باب میل خود پیدا نکرده‌اند، دلیل منطقی خود را برای طلاق پیدا می‌کنند، تصمیم به طلاق خود را جدی‌تر و به صورت رسمی اقدام به طلاق می‌کنند.

مشارکت‌کننده شماره ۲:

زندگی یک معامله هست، معامله‌ای که سود و ضررش مشخص نیست، ممکنه که ببری و یا ممکنه این معامله خوب درنیاد. نباید که دیگ کلاً معامله کردن رو دست بکشی. الانم می‌خوام طلاقش بدم و بعدش از تجربیات الانم استفاده کنم و به زندگی نو بسازم، دائم که قرار نیست مجرد باشم، این نشد زندگی بعدی...

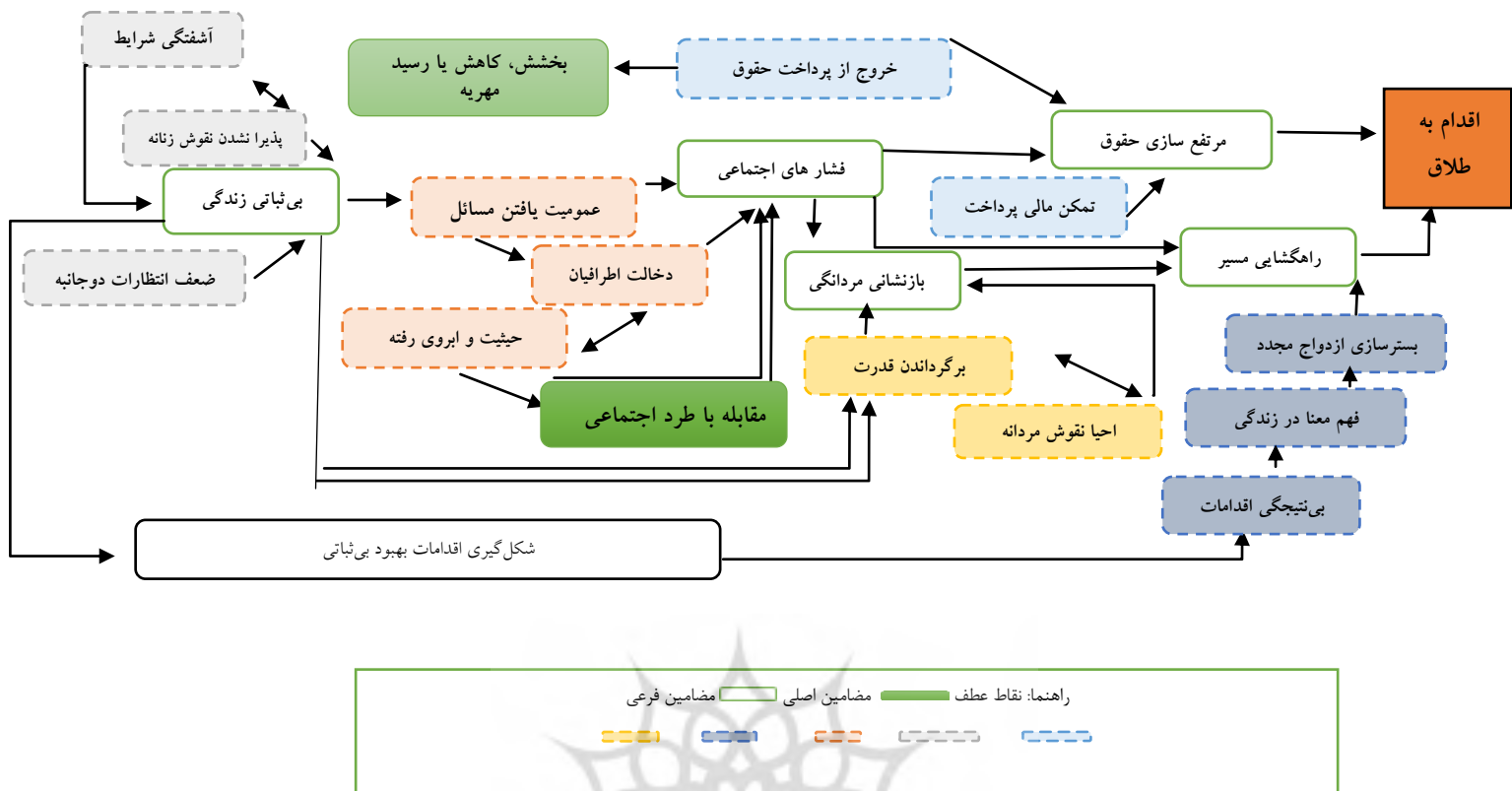
در نهایت روند طلاق مردان آن است که مردان تمامی جوانب ماندن یا رفتن را در این زندگی بررسی می‌کنند و هنگامی که در این برآورد به این نتیجه برسند که رفتن از این زندگی بازم به سود آنان است و با خاتمه‌دادن به آن، منفعت دیگری همانند تشکیل زندگی جدید دارند، برای طلاق اقدام می‌کنند تا مسیر را برای خود هموار کنند.

است. مردان برای طلاق به دنبال آن‌اند تا در برابر آن حقوقی پاسخگو باشند که شامل پرداختن مهریه، نفقه فرزندان و... است و برای اجرایی شدن آن چاره‌اندیشی کرده باشند. بعضی از مردان شرایط مالی مساعد دارند و از عهده پرداختن این موارد، چه به صورت تدابیری همچون قسطی کردن مهریه و یا پرداخت به صورت یکجا و کامل و یا فروش بخشی از دارایی همچون ملک، منزل و... برمی‌آیند، آن حقوق را از دین خود خارج می‌کنند و بعضی از مردان که توانایی کمتری در پرداختن حقوق، به خصوص مهریه همسر خود را دارند، در طول زندگی با فرارگرفتن در شرایط ویژه، همانند شرط در صورت تکرار اشتباه، بخشش مهریه انجام می‌شود یا برای بخشیدن اشتباه خود به وسیله همسر، مهریه را می‌بخشند یا آن را کاهش می‌دهند و... آن حقوق قانونی برای آنها برداشته می‌شود. حقوق قانونی به‌ویژه مهریه، مانعی برای طلاق مردان و یا یکی از دغدغه‌های اصلی برای مردان است که در صورت مرتفع شدن این حقوق، تصمیم به طلاق را برای مردان راحت‌تر می‌کند.

شرکت‌کننده شماره ۱:

بارها بهم خیانت کرده بود و سعی می‌شد که بقیه نفهم، ولی بعد دیدم فایده اصلاً نداره و نمی‌تونم تحمل کنم، به دفعه‌ای که خیانت کرد و مچشو گرفتم، برای بخشش رفت مهریشو رسید کرد، بخشش نه‌ها کامل رسید کرد.

در نتیجه حقوقی که بر عهده مردان است، یکی از عوامل اصلی نگهداشت آنان در زندگی با چنین شرایطی از بی‌ثباتی و فشار اجتماعی است و به همین دلیل، مردان تکلیف این محموله قانونی را با راه‌های مختلفی همانند راضی کردن و باج‌گرفتن و.. روشن می‌کنند و برای بخشش مهریه و یا براندازی مالی، به تعبیر دیگر تمکن مالی، برای پرداخت آن را در نظر می‌گیرند. در صورتی که این امر برای آنان روشن باشد، قوت تصمیم به طلاق در آنان شدت می‌گیرد و اگر هنوز این مسئله برایشان وجود داشته باشد، در پی راهی برای حل آن برمی‌آیند.

شکل ۱- مدل روایت طلاق

Fig 1- Divorce narrative model

نتیجه

انتظارات دوجانبه موجود در زندگی مشترک برآورده نمی‌شود؛ همانند آنکه زن از همسر خود انتظار دارد خیانت نکند و او را در جریان کارهای خود قرار دهد و مرد نیز از همسر خود انتظار دارد تا خیانت نبیند، اما ادامه‌دار بودن و پیاپی بودن این خیانت‌ها، جر و بحث و اختلاف شدید را رقم می‌زند. عامل اصلی شکل دهنده طلاق در شرکت‌کنندگان این پژوهش، خیانت بوده است؛ پس از شکل گرفتن خیانت، دعوا و جر و بحث‌های خانوادگی به وجود می‌آید و دیگر آن انتظارات اولیه مردان هم مانند حضور دائم زن در خانه، مهمان‌داری کردن زن، مادری کردن برای فرزند، آشپزی و تمیزکاری، برقراری رابطه عاطفی و جنسی با هم و اجرای نقش زنانه انجام نمی‌شود و این پذیرا نشدن نقش، تشدید اختلافات را به همراه دارد، کم‌کم از چارچوب خانه خارج و موجب متارکه زن، عمومیت یافتن مسائل خانواده و دخالت اطرافیان می‌شود. دخالت اطرافیان در ابتدا با پادرمیانی کردن و نصیحت کردن افرادی انجام می‌شود که به دنبال هدف بهبود

سؤال اصلی پژوهش عبارت است از: مردان چه روایتی از تصمیم به طلاق دارند؟ طلاق پدیده‌ای ناگهانی نیست، فرایند مختص به خود را دارد و چون این روند در ایران مردانه تلقی می‌شود، حضور کم‌رنگ مردان درخواست‌کننده طلاق به چشم می‌خورد. این پژوهش به دنبال شناسایی فرایند و زمینه اقدام به طلاق مردان از دل روایت‌های انجام‌شده مردان متقاضی طلاق بوده است. با تجزیه و تحلیل داده‌ها، پنج مضمون اصلی ۱- بی‌ثباتی زندگی؛ ۲- فشارهای اجتماعی؛ ۳- بازنشانی مردانگی ۴- مرتفع‌سازی حقوق؛ ۵- راهگشایی برای ادامه مسیر احصا شد و در ادامه روایت من، بیان‌کننده روایت کلی است که مضامین در آن نمایانگر است.

اولین قدم در شکل‌گیری تصمیم به طلاق مردان، بی‌ثباتی زندگی است. مردان قبل از اندیشیدن به جدایی، بر اثر مجموعه‌ای از اختلافات و رویدادها، احساس می‌کنند آرامش، امنیت و چارچوب خانواده با تزلزل رو به رو شده است. آن

که علت طلاق مردان را نارضایتی جنسی، بی‌توجهی به همسر و دخالت اطرافیان بیان می‌کند؛ زیرا پژوهش حاضر نارضایتی جنسی و بی‌توجهی به همسر را در زیر مضمون فرعی ضعف تأمین انتظارات دوجانبه بیان می‌کند. وقتی این انتظارات برآورده نمی‌شود، موجب بی‌ثباتی زندگی می‌شود و دخالت اطرافیان نیز در یکی از مضامین شکل‌دهنده فشارهای اجتماعی است که موجب می‌شود عامل مهمی در سوق دادن مردان به سمت طلاق باشد. پژوهش دیگر، از عرب‌خراسانی (۱۳۹۸) است که روایت مردان را از جدایی بیان و با مردانی مصاحبه کرده است که حداقل یک‌بار تجربه ازدواج و جدایی را داشته‌اند. او اشاره می‌کند که مردان تجربه جدایی را تشویش معنایی می‌دانند و توضیح روشنی برای آن ندارند. در پژوهش حاضر، نمونه مردانی بودند که خودشان تصمیم به طلاق گرفته و به‌تنهایی اقدام‌کننده طلاق بودند و درک نسبتاً روشنی از اتفاقاتی داشتند که موجب اقدام به طلاقشان شده بود. آیا در بیان مردانی که طلاق توافقی می‌گیرند، یا به درخواست همسرشان این کار را انجام می‌دهد، توضیح روشنی وجود داشته است؟ پژوهشگران این پژوهش اظهار نظر نکرده‌اند. محسن‌زاده و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهش خود، به عوامل قبل و بعد از ازدواج اشاره کرده‌اند. عوامل بعد از ازدواج، از جمله تعارض با خانواده همسر، حضور اندک شوهر در منزل، خشونت، خیانت و .. موجب شکل‌گیری طلاق می‌شود و با یافته‌های پژوهش حاضر در یک جهت است. همچنین خیانت و تعارض شدید با خانواده همسر، که عوامل اقدام عملی برای طلاق است هم، در داده‌های پژوهش حاضر روشن شده است. منیانگو و آلیاسلان (2018) موارد متعددی را در یافته‌های خود برای طلاق نام می‌برد؛ همچون خیانت شریک زندگی، خشونت خانگی و .. و همچنین اشاره کرده است که گزارش مردان در فرایند طلاق، استرس‌زا، منفی و پرتعارض است و این فشار هنگامی تشدید می‌شود که کودکان درگیر باشند. در این پژوهش نیز خشونت و خیانت از مسائلی بود که مردان را به سمت طلاق کشانده بود و کودکان عامل بازدارنده برای طلاق بودند. هنگامی تکلیف کودکان

شرایط زندگی زوجین‌اند، ولی معمولاً از حد خود خارج و از طرف دیگر، اشتباهاتی تکرار می‌شود و اقداماتی را با شکست مواجه می‌کند که خود زوجین برای بهبود شرایط زندگی‌شان تدبیر کرده‌اند؛ بنابراین روز به روز برآشفستگی شرایط دامن می‌زند. در این صورت حیثیت و آبروی مرد موجب فشار اجتماعی می‌شود که قبلاً از عمومیت یافتن مسائل به بیرون از خانواده تحت تأثیر قرار گرفته و بعد از آن با دخالت اطرافیان، اقتدارش را برای تصمیم‌گیری کاهش داده بود و حال نیز با وضعیتی از طرد هموعان خود، دوستان و اطرافیان مواجه شده است. در پی این فشار اجتماعی، مردان به دنبال باز نشان مردانگی‌اند که شامل قدرت و نقش مردانه است. در این میان، کشمکش‌ها و درگیری و تکرار اشتباهات برای بعضی از مردان و مرتفع‌سازی حقوق، یعنی خارج شدن از پرداخت مهریه، شکل می‌گیرد. این خروج از بخشش یا رسیدن مهریه از جانب زن، در قبال اشتباهات انجام‌شده شکل می‌گیرد؛ در نتیجه هنگامی که مردان در شرایط بی‌ثباتی از زندگی و قرار گرفتن در فشارهای فردی ناشی از بستر خانواده و فشارهای اجتماعی قرار می‌گیرند، که شامل طرد اجتماعی، حیثیت و آبروی از دست رفته و دخالت اطرافیان است، ترمزهای اولیه یعنی مهریه و فرزندان برای آنان بریده می‌شود. ترمز مهریه، یعنی بخشش مهریه و یا براندازی و به نتیجه رسیدن آن که تمکن مالی برای پرداخت دارند و ترمز فرزندان، یعنی تعیین تکلیف فرزندان برای بعد از طلاق که معمولاً حضانت را به همسر خود می‌دهند و با سرعت بیشتری به سمت طلاق حرکت می‌کنند؛ زیرا با تصمیم به طلاق، به دنبال برگرداندن آبرو و به نوعی رفع تکلیف خود و تصمیم مجدد برای ادامه زندگی‌اند، چون ادامه‌دار بودن این زندگی فایده ندارد و اقداماتی بی‌نتیجه بوده است که استارت آن را در دوران بی‌ثباتی زندگی انجام شده بود؛ بنابراین با تصمیم و اقدام به طلاق، به دنبال بسترسازی ازدواج مجدد و یا انتخاب سبک زندگی فردی خود نیز هستند.

یافته‌های پژوهش حاضر، براساس بررسی پژوهش‌های پیشین و با پژوهش صفری و گلنوازی (۱۴۰۱) همسو است

انجام می‌دهند. اگر با وجود تلاش‌ها، طلاق شکل گرفت، باید حمایت‌های اجتماعی، به‌ویژه از جانب اطرافیان، انجام شود تا عوارض فردی طلاق برای مردان کاهش یابد.

منابع فارسی

اخوی ثمرین، ز؛ زهراکار، ک؛ محسن‌زاده، ف. و احمدی، خ. ب. (۱۳۹۶). بررسی عوامل زمینه‌ساز طلاق در بافت اجتماعی-فرهنگی شهر تهران، پژوهشی کیفی. *فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۲(۴۰)، ۱۰۵-۱۲۶. https://journals.ihu.ac.ir/article_201719.html
اعزازی، ش. (۱۳۸۷). *جامعه‌شناسی خانواده*، تهران: انتشارات روشنگران و مطالعات زنان.

حسینی، م. ر؛ هدایتی، م. و محمدزاده، ف. (۱۳۹۷). فراتحلیل مطالعات انجام شده درباره نگرش به طلاق در سال‌های ۱۳۸۲-۱۳۹۴. *مجله مطالعات اجتماعی ایران*، ۱۱(۳)، ۱۲۶-۱۵۱. [20.1001.1.20083653.1396.11.0.6.1.151-126](https://doi.org/10.1001.1.20083653.1396.11.0.6.1.151-126)
ریتزر، ج. (۱۳۹۰). *نظریه جامعه‌شناسی دوران معاصر*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.

ساروخانی، ب. (۱۳۷۶). *طلاق، پژوهشی در شناخت واقعیت و عوامل آن*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
صفری، ا. و گلنوازی، پ. (۱۴۰۱). مقایسه علل طلاق از دیدگاه مردان و زنان متقاضی طلاق توافقی. *دستاوردهای روان‌شناسی بالینی*، ۸(۳)، ۱۳۵-۱۴۴. https://jacp.scu.ac.ir/article_18407.html
عابدی جعفری، ح؛ تسلیمی، م؛ فقیهی، ا. و شیخ‌زاده، م. (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. *اندیشه مدیریت راهبردی (اندیشه مدیریت)*، ۵(۲)، ۱۵۱-۱۹۸. [10.30497/SMT.2011.163](https://doi.org/10.30497/SMT.2011.163)

عرب خراسانی، س. (۱۳۹۸). *جنسیت و جدایی: روایت زنانه*. *مطالعات اجتماعی - روان‌شناختی زنان (مطالعات زنان)*، ۱۷(۱)، ۳۵-۶۲. [10.22059/JSR.2019.74513](https://doi.org/10.22059/JSR.2019.74513)

عسکری ندوشن، ع؛ شمس قهفرخی، م. و شمس قهفرخی، ف.

مشخص می‌شد، روند شکل‌گیری طلاق سرعت زیادی پیدا می‌کرد. همچنین به‌لحاظ نظری، یافته‌های پژوهش حاضر با نظریات شبکه، آنومی و مبادله تبیین می‌شود. در نظریه شبکه، از خانواده‌هایی با نقش‌های سنتی و با شبکه متصل به روابط خویشاوندی، همسایگان و .. صحبت می‌شود که طلاق در این خانواده‌ها کمتر شکل می‌گیرد، در عوض طلاق در خانواده‌هایی بیشتر رخ می‌دهد که نقش‌های مشارکتی دارند و شبکه مفصل نامیده می‌شوند. در پژوهش حاضر شواهد حاکی از آن است که اتصال زیاد به روابط خویشاوندی، موجب افزایش طلاق می‌شود؛ به بیانی دیگر، اتصال زیاد و انفصال زیاد بر طلاق افراد مؤثرند. در نظریه دیگر آنومی، که به شرایط دوران گذار اشاره دارد، بسیاری از ارزش‌ها کم‌رنگ می‌شوند و ارزش‌های جدیدی به وجود می‌آیند که هنوز برای مردم جا نیفتاده‌اند. در این پژوهش خیانت عامل دخیل و شکل‌دهنده طلاق در مردان بود که به نظر می‌رسد شرایط حاکم بر جامعه، معنا و مفهوم خیانت را از تعاریف دوران سنتی دور می‌کند و نوعی تعارض مفهومی را با معنای جدید، برای مردانی به وجود می‌آورد که درخواست طلاق داده‌اند. بنابراین بخشش زیاد و کنارنیامدن با تعریفی که ضد هنجار سنتی می‌دانستند، موجب شکل‌گیری افکار طلاق شده بود. در نهایت براساس نظریه مبادله، مردان در زندگی خود، سود و زیان رابطه را بررسی و برای آن تلاش می‌کنند؛ سپس هنگامی که می‌بینند ضرر زندگی برای آنها بیشتر از سودش است، ترجیح به طلاق درونشان شکل می‌گیرد.

به‌صورت کلی و با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر، به نظر می‌رسد مردانی که اقدام به طلاق می‌کنند، در زندگی شرایط نابسامان زیادی را تحمل می‌کنند، تمامی جوانب را می‌سنجند و سپس اقدام به طلاق می‌کنند؛ بنابراین فشار و استرس زیادی را تحمل می‌کنند که پیامدهایی را برای آنان به همراه دارد. پس در قدم اول باید مشاوره رایگان، بیمه‌شدن و آموزش اصولی حل تعارض و آموزش مهارت‌های زندگی باید در اولویت قرار بگیرد تا نتایج و اقدامات مفید شوند. گاهی اوقات خود مردان این اقدامات را برای بهبود زندگی مشترک

عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان گرایش به طلاق در شهر یاسوج. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۵(۱)، ۱۴۱-۱۵۷. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20085745.1393.25.1.9.6>

References

- Abedi Ja'fari, H., Taslimi, M. SD., Faghihi, A., & Sheikhzade, M. (2011). Thematic analysis and thematic networks: A simple and efficient method for exploring patterns embedded in qualitative data municipalities. *Strategic Management Thought*, 5(2), 151-198. [In Persian]
- Akhooye-Thamarin, Z., Zahrakar, K., Keyvan, M., Mohsen-Zadeh, F., & Ahmadi, Kh.. (2017). A qualitative study on the factors leading to divorce in the cultural-social fabric of Tehran. *Cultural-Educational Women and Family*, 12(40), 105-126 [In Persian].
- Amato, P. R. (2014). The consequences of divorce for adults and children: An update. *Društvena Istraživanja: Časopis Za Opća Društvena Pitanja*, 23(1), 5-24. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.01269.x>
- Amato, P. R. (2000). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and the Family*, 62(6), 1269-1287. <https://doi.org/10.5559/di.23.1.01>
- Arab Khorasani, S. (2019). Gender and divorce: men's narrative. *Sociological Review*, 26(1), 425-454. [In Persian].
- Askari-Nodoushan, A., Shams Ghahfarokhi, M., & Shams Ghahfarokhi, F. (2019). An analysis of the socioeconomic characteristics of divorce in Iran. *Strategic Research on Social Problems*, 8(2), 1-16. [In Persian]. <https://doi.org/10.22108/srsp.2019.116983.1402>
- Azazi, Sh. (2008). *The sociology of family*. Tehran: Roshangaran va Motaleat Zanan Publications. [In Persian].
- Clandinin, D. J., & Connelly, F. M. (2000) *Narrative inquiry: Experience and story in qualitative research*. Jossey-Bass Inc.
- Cresswell, J. (2021). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among Five Approach*. Translated to persian by Danaeifard, H & Kazemi H., Tehran: Saffar. [In Persian].
- Farhangi, A. (1999) *Foundations of human relations*. Tehran: Resa Cultural Services. [In Persian].
- Fouladiyan, M., & Shojaee, M. (2020) Sociological study of divorce proceedings. *Journal of Family Research*, 16(2), 231-257. [In Persian].
- Golabi, F., & Shokuhi Alishah, A. (2021). Gender and habitual differentiation: a comparative study of perception and experience of men and women when divorcing (Case Study: Tabriz). *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*, 10(2), 529-560. [In Persian].

(۱۳۹۸). تحلیلی از مشخصه‌های اقتصادی-اجتماعی مرتبط با طلاق در ایران. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی*، ۱۶-۱(۲)، ۱-۱۶. <https://doi.org/10.22108/srsp.2019.116983.1402>

فرهنگی، ع. (۱۳۷۸). *مبانی ارتباطات انسانی*. تهران: خدمات فرهنگی رسا. https://jacp.scu.ac.ir/article_18407.html

فولادیان، م. و شجاعی قلعه‌نی، م. (۱۳۹۹). مطالعه جامعه شناختی فرایندهای وقوع طلاق. *خانواده‌پژوهی*، ۱۶(۶۲)، ۲۳۱-۲۵۷. https://jfr.sbu.ac.ir/article_97819.html

کاملی، م.ج. (۱۳۸۶). بررسی توصیفی علل و عوامل مؤثر در بروز آسیب اجتماعی طلاق در جامعه ایران، با توجه به آمار و اسناد موجود. *دانش انتظامی*، ۹(۳)، ۱۸۰-۱۷۹.

کرسول، ج. (۱۴۰۰). *پویا کیفی و طرح پژوهش: انتخاب از میان پنج رویکرد*. ترجمه حسن دانایی فرد و حسین کاظمی، تهران: نشر صفار.

کریمی، س. (۱۳۹۴). علل و عوامل طلاق در جامعه و جنبه‌های مختلف آن. *پژوهش ملل*، ۱(۱)، ۳۴-۲۶.

گلایی، ف. و شکوهی عالیشاه، ا. (۱۳۹۹). جنسیت و تمایز عادت‌واره: بررسی مقایسه‌ای فهم و تجربه زنان و مردان در مواجهه با طلاق (مورد مطالعه: شهر تبریز). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱۰(۲)، ۵۲۹-۵۶۰. <https://doi.org/10.22059/JISR.2021.303832.1076>

محسن‌زاده، ف.؛ نظری، ع.م. و عارفی، م. (۱۳۹۰). مطالعه کیفی عوامل ناراضی‌ت زناشویی و اقدام به طلاق، (مطالعه موردی شهر کرمانشاه). *مطالعات راهبردی زنان*، ۱۴(۵۳)، ۷-۴۲. <https://doi.org/10.22001.1.20082827.1390.14.53.2.8>

محمدتقی‌زاده، م. و شهزاد، ف. (۱۴۰۰). روایت تجربه زیسته زنان تهرانی از طلاق توافقی. *پژوهش‌نامه مددکاری اجتماعی*، ۷(۲۶)، ۱۸۱-۲۱۶.

https://rjsw.atu.ac.ir/article_13945_28b326c584c6866be8851f19e22965fb.pdf

مرشدی، م. و موسوی زاده، م. (۱۴۰۰). طلاق و پیامدهای اجتماعی آن برای مردان. *پژوهش و مطالعات علوم انسانی*، ۳(۲۹)، ۱۰۹-۱۲۷.

مختاری، م.؛ میرفردی، ا. و محمودی، ا. (۱۳۹۳). بررسی

- towards divorce in Yasouj. *Journal of Applied Sociology*, 25(1), 141-157. [In Persian].
- Morshedi, M., & Mousavizadeh, S., M. (2021). Divorce and that social consequences for men. *Islamic Research and Studies*, 3(29), 109-127. [In Persian].
- Muchena, K. C., Howcroft, G., & Stroud, L. A. (2018). Men don't cry: An interpretative phenomenological analysis of Black South African men's experience of divorce. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 18(2), 1-12. <https://doi.org/10.1080/20797222.2018.1527560>
- Oliffe, J. L., Kelly, M. T., Montaner, G. G., Kealy, D., Seidler, Z. E., Ogrodniczuk, J. S., & Rice, S. M. (2022). Men, relationships and partner-initiated break-ups: A narrative analysis. *Health Psychology Open*, 9(2), 1-13.
- Riessman, C.K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. SAGE Publications.
- Ritzer, J. (2007) *Contemporary sociological theory*, translated by Mohsen Salasi. Tehran: Elmi Publications, [In Persian].
- Safari, A., & Golnavazi, P. (2022) A comparison of the causes of divorce from the perspective of men and women applying for divorce by mutual consent. *Clinical Psychology Achievements*, 8(3), 135-144. [In Persian].
- Sarookhani, B. (1997) *Divorce: A study on understanding the reality and factors*. Tehran: University of Tehran. [In Persian].
- Wadsby, M., & Svedin, C. G. (1992). Divorce: Different experiences of men and women. *Family Practice*, 9(4), 451-460. [10.1093/fampra/9.4.451](https://doi.org/10.1093/fampra/9.4.451)
- Webster, L., & Mertova, P. (2007). *Using narrative inquiry as a research method: An introduction to using critical event narrative analysis in research on learning and teaching*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203946268>
- Hasani, M., Hedayati, M., & Mohammadzadeh, F. (2017). Meta-analysis of studies on attitudes towards divorce from 2003 to 2015. *Iranian Journal of Social Studies*, 11(3), 126-151. [In Persian].
- Jaberi, S., Etemadi, O., Fatehizade, M., & Rabbani Khorasgani, A. (2021). Discovering of the divorce process in Iranian men initiator: A qualitative study. *Journal of Divorce & Remarriage*, 62(2), 83-103. <https://doi.org/10.1080/10502556.2020.1833294>
- Kalmijn, M., & Poortman, A. R. (2006). His or her divorce? The gendered nature of divorce and its determinants. *European Sociological Review*, 22(2), 201-214. <https://doi.org/10.1093/esr/jci052>
- Kameli, M. (2007). A descriptive study of the causes and factors influencing social harm of divorce in Iranian society, based on available statistics and documents. *Police Science Journal*, 9(3), 180-179. [In Persian].
- Karimi, S. (2015). Causes and factors of divorce in society and its various aspects. *Nations Research*, 1(1), 26-34. [In Persian]
- Mnyango, R. P., & Alpaslan, A. H. (2018). Let's talk about divorce-men's experiences, challenges, coping resources and suggestions for social work support. *Social Work*, 54(1), 69-90. [10.15270/54-1-615](https://doi.org/10.15270/54-1-615)
- Mohammad Taghizadeh, M., & Shahradi, F. (2020) The narratives of Tehranian women's lived experience of mutual consent divorce. *Journal of Social Work Research*, 7(26), 181-216. [In Persian]
- Mohsenzadeh, F., Nazariy, A. M., & Arefi, M. (2011). Qualitative study of factors contributing to marital dissatisfaction and applying for divorce (The Case Study of Kermanshah). *Women's Strategic Studies*, 14(53), 7-42 [In Persian].
- Mokhtari, M., Mirfardi, A., & Mahmoudi, E. (2014). A study of social factors influencing tendency